

7 JAAR MILIEUSTRIJD

EDITORIAAL	2
Stoof de Zuidpool geen kool.	3
7 jaar milieustrijd.	9
FLITSEN	18
Overheid en kringlooppapier.	19
POLITIEK EN CO	21
Beersel, waar vrachtwagens thuis zijn.	22
FRONTLIJN	24
KORTE BERICHTEN	25
PUBLIKATIES	29
KALENDER	31
PUZZELEN	32

editoriaal

Uiteraard kunnen we niet rond de verkiezingen van 13 oktober: ze zouden politiek gesproken wel eens één en ander grondig kunnen dooreen schudden; maar dat zal dan wel duidelijk worden na het tellen van de stemmen.

De Bond Beter Leefmilieu heeft zich na de studiedagen en kongressen van 1983 tot taak gesteld om ter gelegenheid van de verkiezingen een stemadvies uit te brengen, zonder evenwel zelf een partij (of partijen) aan te duiden. De Bond Beter Leefmilieu heeft dus haar eigen prioriteiten getoetst aan de partijprogramma's en het resultaat hiervan aan het publiek voorgesteld, zonder zelf een voorkeur uit te spreken. Die keuze wordt overgelaten aan de milieubewuste kiezer.

Toch enkele bedenkingen hierbij: de gebruikte methode heeft zo zijn voor- en nadelen: papier is immers erg geduldig (zelfs kringlooppapier) en in een programma worden nogal snel dingen neergepend, die achteraf maar al te vlug vergeten worden..., b.v. als een partij regeringsverantwoordelijkheid draagt; m.a.w. het verschil tussen theorie en praktijk. Indien we de parlementaire activiteit van de verschillende fracties zouden onderzoeken, dan zou wel eens kunnen blijken dat de milieu-actie in het parlement (of de Vlaamse Raad) van sommige partijen wel erg ieltjes is in vergelijking met de taal in het programma gehanteerd. Nog erger zou het worden als we de **regeringspraktijk** op milieuvlak onder de loupe zouden nemen: het probleem is immers dat ongeveer de hele milieuproblematiek onder de bevoegdheid van CVP-ministers valt, - een keuze die niet toevallig kan zijn - (zei Eric Van Rompuy zelf niet dat Agalev het tuinhuisje van zijn partij veroverd had?). Wie dus kritiek uit op het gevoerde milieubeleid, kan dus niet anders dan tegen de schenen schoppen van Vlaanderens grootste partij, en in die kringen loopt men nogal eens nerveus, gezien de niet zo denderende voorspellingen. Men gaat dan ook snel schermen met termen als "Wolven in schapevacht" voor de vredesbeweging, of de rooie groenen van de milieubeweging: een stok is immers vlug gevonden om een hond te slaan... maar het kan ook geen kwaad dat de beleidsmensen even de hand in eigen boezem steken.

De Redactie

STOOF DE ZUIDPOOL GEEN KOOL

Van 7 tot 18 oktober 1985 heeft in Brussel een internationale vergadering plaats van de 32 Zuidpoolverdragstaten. Ietsje later deze herfst vertrekt ook een Greenpeace-expeditie naar Antarktika om het gebied tot wereldreservaat uit te roepen, en vooral om ter plaatse met woord en daad tot de bescherming van dit kwetsbare kontinent bij te dragen. Een gelegenheid om dieper op het onderwerp Antarktika, en vooral de bedreigingen voor het milieu aldaar, in te gaan.

Antarktika: niet zomaar een ijswoestijn, te ver weg om er ons iets van aan te trekken, maar een kontinent waar het leven zich gedurende miljoenen jaren heeft aangepast aan extreme omstandigheden. Antarktika: vruchtbare oceanen waar pinguïns, zeehonden en walvissen zich voeden. Een fascinerende schatkamer, vol leven en ongeëvenaarde schoonheid, en een onschatbare bron van wetenschappelijke kennis. Kortom, het laatste paradijs op aarde. Maar de vraag is: hoelang nog? Antarktika wordt immers meer dan ooit bedreigd, en ook België gaat hier niet vrijuit.

Vanwaar opeens al die belangstelling voor Antarktika, het verre witte kontinent? In België is het antwoord duidelijk: België is in oktober 1985 gastland voor de "13th Antarctic Treaty Consultative Meeting", een van de bijeenkomsten van de 32 staten van het Zuidpoolverdrag die om de twee jaar gehouden wordt. Voor de landen van het Zuidpoolverdrag is het ook duidelijk. Er is steeds meer sprake van "rijkdom", en, of het nu gaat om vis of om delfstofontginning, zoveel mogelijk landen willen hun positie verstevigen om een mooi stuk van die Zuidpooltaart mee te eten. Over-exploitatie van krill, met als gevolg de ineenstorting van het hele ecosysteem, behoort tot de reële mogelijkheden. Nog veel onrustwekkender zijn de onderhandelingen om in dit paradijs met exploitatie van olie en mineralen te beginnen. Met dit doel voor ogen grijpt reeds prospectie plaats, zij het dan vermomd als "wetenschap". Precies daarom zijn milieubeschermers op hun beurt in actie geschooten: om Antarktika te redden nu het nog kan.

EXPEDITIE

Waarom organiseert Greenpeace een zeer dure expeditie? Het is de enige manier om het gevaar dat Antarktika bedreigt in het voetlicht

te brengen. De expeditie kan de aandacht van publieke opinie, media, ministers en andere beleids mensen vestigen op de gevaren die Antarktika bedreigen. Er is duidelijk een "politiek" doel: Greenpeace lanceerde de Antarktika

Deklaratie, een principiële verklaring voor het toekomstig "beheer" van Antarktika, die volledige bescherming garandeert voor dit zuidelijke kontinent en de omringende oceanen.

Voor de Antarktika Deklaratie worden over de hele wereld handtekeningen verzameld. Het is de bedoeling dat ze van toepassing en "rechtsgeldig" wordt verklaard bij aankomst van de Greenpeace-expeditie op het bevroren kontinent.

De expeditie zal natuurlijk ook toelaten actie te voeren, op die plaatsen waar het kwetsbare Antarktische milieu in gevaar gebracht wordt door menselijke activiteiten, en er zal ook de gelegenheid zijn om wetenschappelijk onderzoek te verrichten, gericht op bescherming van het milieu.

DE GEVOLGEN VAN ONTGINNING

Olieboringen, zelfs in het eerste stadium (prospektie), en transport van olie betekenen een enorm gevaar voor Antarktika: door de buitengewoon stormachtige zeeën en ijsbergen tot 10 km lang en 400 m diep zijn ongevallen gewoon onvermijdelijk, hetzij tijdens de winning zelf, hetzij tijdens het vervoer. Zeestromingen rond Antarktika zouden eventuele olievlekken over grote delen van de kust verspreiden, en ook de krillrijke gebieden zouden niet gespaard blijven. De gevolgen van olie op vogels hebben we vaak genoeg op onze eigen kust kunnen zien. Op Antarktika wacht pinguïns

en albatrossen eenzelfde lot. Zeehonden en walvissen lopen eveneens gevaar en ook het krill zou kunnen aangetast worden met desastreuze gevolgen voor de rest van het ecosysteem.

Ontginning van mineralen op het vasteland in Antarktika zou ook veringrijpende gevolgen hebben: slechts ongeveer 1% van de oppervlakte is sneeuwvrij, en ontginning zou dus rechtstreeks of onrechtstreeks (denk aan opslagplaatsen, akkomodatie voor arbeiders, aanlegsteigers,...) direkt in kompetitie treden met pinguïns en andere dieren die van de weinige ijsvrije plaatsen afhangen voor hun voortplanting.

VERREIKENDE INVLOED

De zuidelijke oceanen rondom Antarktika zijn rijk aan mogelijke voedingsbronnen voor de mensheid, als er tenminste op een verstandige manier wordt gebruik van gemaakt, en als ze niet door verontreiniging van de kaart worden geveegd... Via oceaanstromingen beïnvloedt de oceaan rond Antarktika ook de andere wereldzeeën (zelfs tot voor de kust van Noord-Oost-Kanada heeft men stromingen van Antarktische oorsprong ontdekt!). Bezoedeling kan dus verreikende gevolgen hebben voor de voedselbronnen in zee.

Het verbranden van steeds grotere hoeveelheden fossiele brandstof (kolen, olie en gas) in de noordelijke gematigde streken sinds de industriële revolutie leidt tot een stijging van het CO₂-gehalte (kooldioxyde, alias koolzuurgas). Dit heeft op zijn beurt een verhoging van de temperatuur tot gevolg - het serre-effect. Een verandering in het energiegebruik in onze streken kan dus, via het ijs van Antarktika om, ernstige gevolgen hebben. Als ooit al het ijs van Antarktika zou smelten, dan zou - zo wordt geschat -, het peil van de oceanen met ca. 100 meter stijgen. Gelukkig lijken dat maar zorgen voor de verre toekomst. Een verhoging van enkele graden in de jaarlijkse temperatuur in het Zuidpoolgebied zou evenwel nog best binnen onze generatie kunnen gebeuren en de daaruitvolgende stijging van het waterpeil, zelfs al is het maar een vijftal meter, zou b.v. voor België en Nederland meer dan genoeg problemen opleveren. Een goede reden dus om precies uit te vinden hoe dit systeem in elkaar zit door aan degelijk wetenschappelijk onderzoek te doen op het witte kontinent, en een reden om er voor te zorgen dat wetenschappelijk onderzoek niet in het gedrang wordt gebracht door commerciële activiteiten. Er zijn nog meer redenen waarom Antarktika van belang is voor de rest van de wereld. Niemand weet juist hoe het in elkaar zit, maar wetenschappers zijn het erover eens dat de reusachtige ijsmassa op Antarktika een rol speelt in het wereldklimaat. Antarktika is als het ware een natuurlijk laboratorium waar dit onderzoek kan gebeuren. Ook de evolutie van de vervuiling op wereldschaal kan op Antarktika bestudeerd worden. Een groot deel van die - voor de rest van de wereld zeer belangrijke - studies, kunnen slechts uitgevoerd worden op een plaats waar geen plaatse-

lijke haarden van pollutie zijn. Als er begonnen wordt met ontginning van grondstoffen op Antarktika is die plaatselijke pollutie onvermijdelijk, en zijn we meteen ook het laatste, voor onze overleving als soort zo belangrijke, "laboratorium" kwijt.

Ontginning op Antarktika zal ongetwijfeld ook politieke gevolgen hebben: de internationale samenwerking, en zelfs de demilitarisatie van Antarktika zouden waarschijnlijk in het gedrang komen.

WIE HEEFT DE DELFSTOFFEN NODIG?

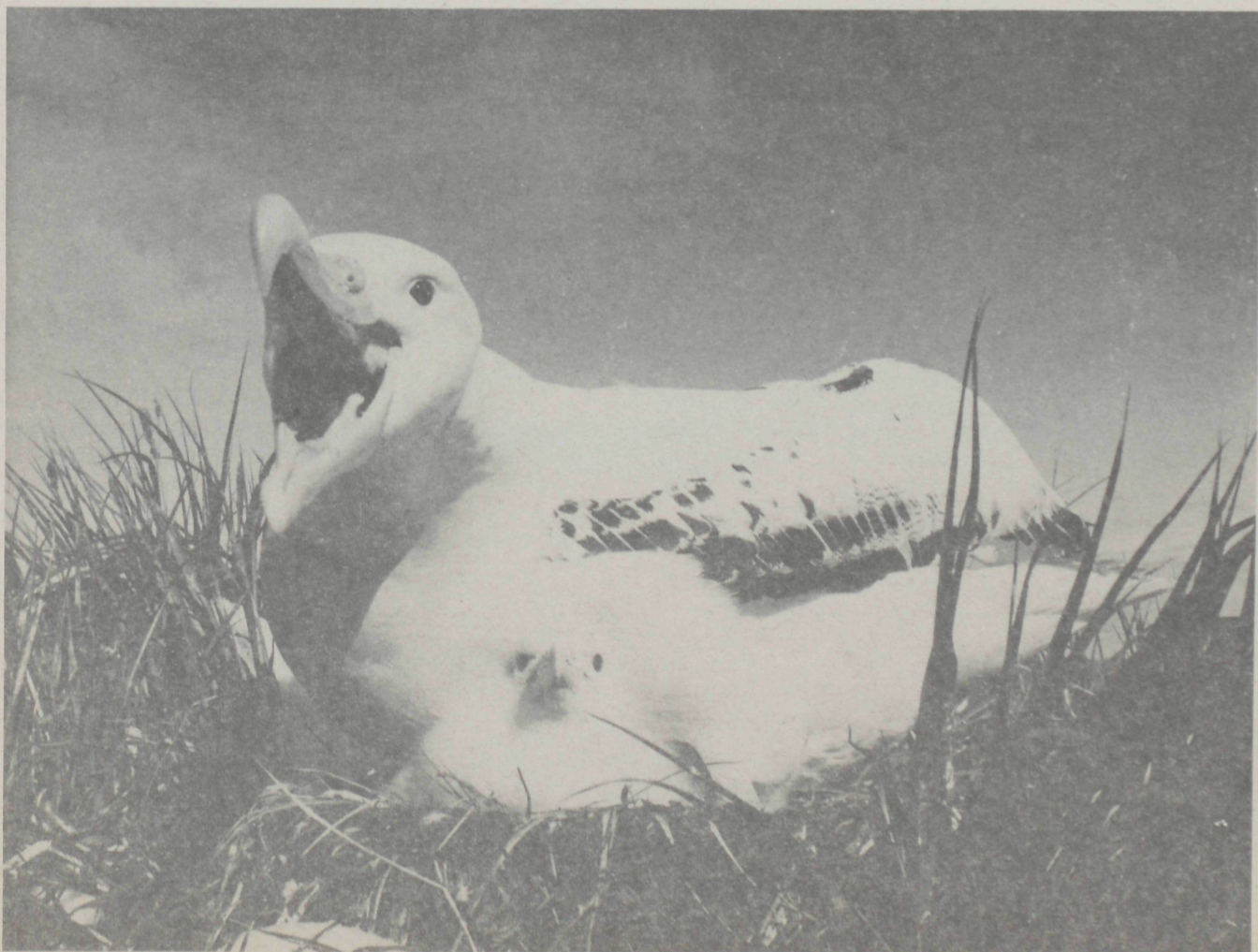
Er zijn aanwijzingen dat er in Antarktika olie en mineralen te vinden zijn. In eerste instantie gaat de interesse uit naar olie, omdat mineralen moeilijk te bereiken zijn onder de dikke ijskap. Men komt nogal eens aandraven met het argument dat, gezien de onvermijdelijke olieschaarste in de toekomst, het in het belang van de mensheid is om alle voorraden aan te spreken. De schatting voor Antarktische olievoorraden is ongeveer 50 miljoen barrel, en 115 biljoen kubieke voet aardgas: aan het huidige tempo is dat nog niet eens genoeg voor twee jaar wereldconsumptie. Bovendien is het twijfelachtig of die olie de wereldbevolking ten goede zou komen: exploitatie zou immers gebeuren door diezelfde multinationale ondernemingen

die tot nu toe niet bepaald in het belang van de mensheid optraden.

Toekomstige schaarste van olie en andere mineralen is onvermijdelijk. Het antwoord ligt echter niet in exploitatie van Antarktika, maar in een doorgedreven onderzoek naar en toepassing van energiebesparing, recycling en alternatieve energiebronnen.

WIE BESLIST OVER ANTARKTIKA?

In 1959 ondertekenden 12 landen, waaronder België, het Zuidpoolverdrag. Verscheidene andere landen sloten zich hier later bij aan. Die landen hebben alle beslissingsrecht voor zichzelf opgeëist. Er zijn twee groepen: de konsultatieve partijen, met stemrecht, en de niet konsultatieve partijen, zonder stemrecht. Het Zuidpoolverdrag bepaalt dat dit gebied vrij moet blijven van nukleaire afval en militarisatie, en dat het een zone van internationale samenwerking moet zijn. Tot het Zuidpoolverdragsysteem behoren ook overeenkomsten voor de bescherming van de fauna en flora (de "Agreed Measures") voor het "verstandig" gebruik en bescherming van het ecosysteem (Convention for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources, of in 't kort CCAMLR). In theorie prachtig dus, maar aan de hand van een tweetal voorbeelden wordt het wel duidelijk dat de praktijk er wel eventjes anders uitziet:

De "Agreed Measures" zijn klaar en duidelijk: vogels en zoogdieren mogen niet worden gedood, gewond of gevangen, kolonies mogen niet worden verstoord. Elk land dat het verdrag ondertekende moet er voor zorgen dat deze reglementering wordt gerespekteerd. Maar in praktijk begon Frankrijk in de zomer van 1982/83 met de aanleg van een landingsbaan op haar basis Dumont d'Urville. Tijdens de werken werden eieren van Adeliepinguïns opzettelijk kapot gemaakt, en tijdens het dynamiteren werden pinguïns gedood. Het geplande traject loopt zo dat er in de toekomst bijna zeker verstoring zal zijn van keizerspinguïns op hun trek naar de broedkolonie. Het ergste is dat de overige verdragsstaten zo goed als geen interesse vertoonden voor het probleem, en ook tot nu toe weigerden om het officieel te bespreken, of om Frankrijk te verplichten de internationale overeenkomsten te doen respecteren.

CCAMLR laat oogsten van vis, krill, enz... alleen maar toe in zoverre de populaties niet uitgeput worden. In werkelijkheid leidde overbevissing in de laatste 15 jaar, voornamelijk door de USSR en andere oostbloklanden, tot de ineenstorting van nog maar weer eens een ander onderdeel (na de nu zeldzame walvissen en de zich herstellende pelsrobber) van het ecosysteem van de Zuidelijke Oceaan: vis. De belangrijkste vissoorten zijn in nog geen 15 jaar tijd (sinds 1969), gereduceerd tot minder dan 10% van hun oorspronkelijke stock. Het grote probleem is dat er nog lang niet genoeg wetenschappelijk onderzoek is verricht om te weten hoeveel krill kan gevangen worden zonder desastreuze gevolgen voor alles wat leeft in dit gebied. Toch staat er geen limiet op de vangst. De meeste landen die CCAMLR ondertekenden zijn het er over eens dat serieuze maatregelen nodig zijn maar willen om politieke redenen niet optreden. Het ecosysteem moet eens te meer de gevolgen dragen van politieke onwil.

Het grootste gevaar ligt echter in de exploitatie van delfstoffen. De landen van het Zuidpoolverdrag wijzen er graag op dat de kans om een internationale reglementering voor minera-

lenontginning tot stand te brengen direct zou verdwijnen als er economisch rendabele voorraden zouden worden gevonden, en dat er daarom nu moet worden onderhandeld. Maar ook hier komen de goede intenties en de werkelijkheid niet met elkaar overeen: de verdragsstaten kwamen namelijk ook overeen om voor de duur van de onderhandelingen geen exploratie of exploitatie voor mineralen uit te voeren.

Hoewel exploratie niet wordt gedefiniëerd, was de intentie toch om iedere activiteit te vermijden die met ontginning te maken heeft - en logischerwijze omvat dit dus ook prospectie. De facto prospectie grijpt echter nu al plaats, "vermomd" als wetenschap, b.v. in het geval van recent Japans en Amerikaans onderzoek met de schepen "Hakurei Maru" en "s.p. Lee". Het gevaar is duidelijk: hoe meer geld de oliejongens investeren in prospectie (of in "wetenschappelijk onderzoek" zoals in beide voornoemde projecten), hoe sterker ze aandringen en zullen aandringen, om dan ook het "recht" te krijgen op exploitatie. We zijn het duidelijk eens met het startpunt: in verband met delfstoffenontginning is er een leemte in het Zuidpoolverdragssysteem, en die leemte moet worden opgevuld. Een groot deel van de internationale publieke opinie stelt de noodzaak voor delfstoffenontginning op Antarktika in vraag, en wil die leemte gevuld zien door expliciete reglementering voor volledige bescherming - verbod tot ontginning dus. De Zuidpoolverdragsstaten hebben echter besloten de publieke opinie te negeren, en onderhandelen over een reglementering die delfstoffenontginning mogelijk maakt. De optie om een reglementering voor volledige bescherming uit te werken werd nooit ernstig overwogen. Dit is een gevolg van de manier waarop beslissingen omtrent het beheer van Antarktika worden genomen: het beheer is in handen van ambtenaren, doorgaans van ministeries van buitenlandse zaken, die geen verantwoording meer verschuldigd zijn aan de bevolking (ze worden immers benoemd, niet verkozen). Men vraagt zich af hoe de Zuidpoolverdragsstaten kunnen volhouden dat ze Antarktika

DE ROL VAN BELGIË

beheren "in het belang van de hele mensheid". Ze konsuleren immers nooit iemand maar hullen juist alle vergaderingen in een mantel van geheimhouding, zeker de onderhandelingen voor delfstofexploitatie. Wie heeft beslist dat "het belang van de mensheid" niet beter gediend is op een andere manier: door volledige bescherming van Antarktika bijvoorbeeld? Gezond verstand en de geschiedenis vertellen ons dat geschillen vaak ontstaan over delfstofvoorraden, en dat internationale wetenschappelijke samenwerking en demilitarisatie helemaal niet meer gegarandeerd kunnen worden als exploitatie van mineralen plaats grijpt. En het is evident dat bescherming van het milieu zeker niet meer gegarandeerd zou kunnen worden. Bovendien is de ervaring met landen die bestaande reglementeringen overtreden ook al van aard om het ergste te vrezen.

ALTERNATIEF : WERELDRESERVAAT ANTARKTIKA

Greenpeace is van mening dat Antarktika met inbegrip van zijn minerale en mariene rijkdommen volledig beschermd moet worden. Dit zou moeten gebaseerd zijn op de volgende fundamentele principes:

- 1) Er moet volledige bescherming zijn voor dieren- en plantenleven in Antarktika.
- 2) De bescherming van Antarktika als wildernis moet van overheersend belang zijn.
- 3) Antarktika moet een zone van wetenschappelijk onderzoek blijven, met samenwerking tussen wetenschappers van alle nationaliteiten.
- 4) Antarktika moet een zone van vrede blijven, vrij van nukleaire en andere wapens, en vrij van alle militaire activiteiten.

Dit alles samen vertegenwoordigt het concept "wereldreservaat". Alhoewel dit niet in tegenstelling staat tot het "verstandig" gebruiken van de voedselbronnen die gevormd worden door b.v. krill en vis, sluit dit wel kategoriek de ontginning van delfstoffen uit.

België is één van de konsultatieve partijen (stemgerechtigd), en kan dus in principe veel bijdragen tot de beslissingen die genomen worden over de toekomst van Antarktika. In de vorige eeuw was ons land een voorloper tijdens de ontdekking van Antarktika (de allereerste overwintering in dat koude kontinent gebeurde immers door een Belgische expeditie in 1897). Tegenwoordig is de Belgische houding binnen de onderhandelingen en vergaderingen van het Zuidpoolverdrag echter gekenmerkt door afwachten, en daarna gewoon navolgen wat de "grote broers" doen. België is in 1985 gastland voor de 13de Konsultatieve Vergadering, en heeft voor die gelegenheid toch iets aan haar imago willen verbeteren: een programma voor wetenschappelijk onderzoek in Antarktika, met een budget van 30 miljoen frank per jaar, gedurende 3 jaar. België heeft echter geen basis meer op Antarktika, en afgezien van de recente inspanning, die meer politiek geïnspireerd is dan wetenschappelijk, staat het wetenschappelijk onderzoek in het Zuidpoolgebied in het algemeen op een heel laag pitje. Er zijn dan ook al stemmen gehoord in het internationale theater, die de Belgische aanwezigheid in het selekte groepje Konsultatieve Partijen in vraag stellen. Waarom blijft ons land toch zo graag in dat groepje? Duidelijk niet uit wetenschappelijke belangstelling. De enige andere mogelijkheid lijkt ons dat België een vinger in de pap wil houden, en een graantje meepikken als er geld te rapen valt uit de exploitatie van Antarktika; vandaar ook de angst om toch maar niemand anders in dit selekte groepje tegen de borst te stoten. Het lijkt er sterk op dat het ecosysteem, milieu, dieren en planten nu al worden "verkocht", in ruil voor toekomstdromen over delfstofontginning. Wat mogen we dan verwachten als er ooit daadwerkelijk met exploitatie wordt begonnen? Als het Belgische ministerie van buitenlandse zaken inderdaad zo bezorgd is om het fragiele milieu als het beweert, waar wacht men dan op om dit waar te maken door op een actieve manier het principe van

grondige bescherming van het Antarktisch milieu te bepleiten? Waar wacht men op om naast ambtenaren met vooral diplomatieke ervaring, ook wetenschappers en vertegenwoordigers van de milieuorganisaties aan het beslissingsproces te laten deelnemen, of om - in navolging van de Verenigde Staten, Australië, Nieuw-Zeeland en Denemarken - een vertegenwoordiger van de niet-gouvernementele organisaties op te nemen in zijn delegaties voor de internationale bijeenkomsten? Waar wacht men op om officieel te reageren als Frankrijk een loopje neemt met de bestaande reglementeringen voor milieubescherming (zoals al in februari gevraagd werd door meer dan een dozijn Belgische milieubeschermingsorganisaties, waaronder de Bond Beter Leefmilieu)? Waar wacht men op om officieel landen zoals

de Sovjetunie, die duidelijk en onverdroten voortgaan met overbevissing, op hun plichten te wijzen?

BESLUIT

De milieubeweging staat voor een van de grootste uitdagingen hier: het is niet langer één enkele diersoort, een woud, of zelfs een bergketen die bedreigd is, maar een heel kontinent. Antarktika kan opgeofferd worden aan kortzichtige energiepolitiek, of in al zijn puurheid bewaard worden voor de toekomstige mens. De keuze is aan ons. Het is opportuun om te besluiten met David Thoreau's woorden: "In wilderness is the preservation of the world".

Dr. Maj. De Poorter

WAT KUNT U DOEN ?

Bel of schrijf naar het ministerie van buitenlandse zaken om aan te dringen op een milieuvriendelijke houding van België (o.a. door te protesteren tegen de overtreding van het verdrag door Frankrijk). Greenpeace verzamelt over de hele wereld handtekeningen die het "Antarctic Charter" ondersteunen. Verzamel mee handtekeningen bij vrienden en kennissen, op school, op uw werk of in uw vereniging. Deze charters met handtekeninglijst zijn gratis te verkrijgen op het Greenpeacesecretariaat te Brussel. Ook verdere inlichtingen zijn daar te verkrijgen. Adres: Cominesstraat 14 te 1040 Brussel (vlak bij het Schumann-plein), tel.: 02/230 13 07.

ADVERTENTIE

BOVENSTE BESTE
BUTTONS &
BADGES

Sportmanifestaties

- kongressen
- reklame
- slogans
- politiek

Europalaan 35 - 9800 Deinze -
Tel. (091) 86.33.05

ADVERTENTIE

ALLE KRINGLOOPPAPIER

PAPIER
KARTON
ETIKETTEN
OMSLAGEN
SCHRIFTEN
NOTABLOKS
VERPAKKING
BRIEFPAPIER
SCHRIJFBLOKS
KORREKTIEMIDDELEN
PRENTBRIEFKAARTEN
KETINGFORMULIEREN
GELEGENHEIDSGRAFIK
MAAK ZELF KRINGLOOPPAPIER

Uw kringloopspecialist :

PANDAVA

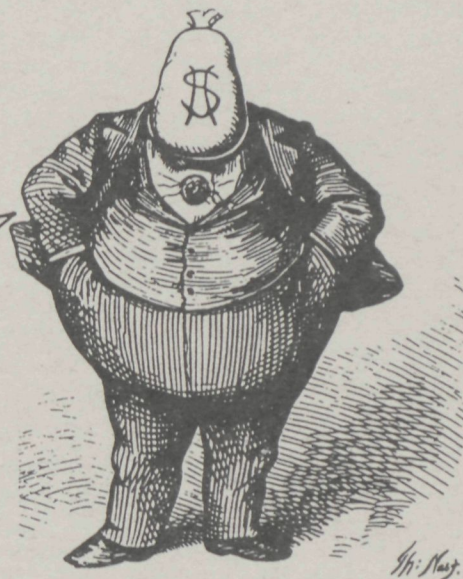
Kloosterstraat 71-73
2070 Antwerpen-Ekeren
Tel. 03/542.64.65 (2L)

OP DE BRES ...

1977-1984

WAT GOED IS VOOR
DE ECONOMIE IS GOED
VOOR DE MENSHEID

7 JAAR

MILIEUSTRIJD

Tussen 1977 en 1984 heeft de Bond Beter Leefmilieu onmiskenbaar een belangrijke opdracht vervuld als gesprekspartner van de milieubeweging met de overheid en als promotor van het milieubewustzijn bij de bevolking.

Naar aanleiding van de aanstaande parlementsverkiezingen zijn een aantal politieke partijen zich sterker en duidelijker gaan profileren als verdedigers van de waarden, die het jongste decennium krachtadig door de milieubeweging werden aangebracht.

Vooraf in het licht van de kiesstrijd 1985 is het nuttig om na te gaan welke evolutie het milieubeleid heeft gekend. Daartoe is dit bondig overzicht van zeven jaar milieustrijd boven de partijpolitieke grenzen heen een aansporing.

1977

In het licht van de economische crisis werd in 1977 gezocht naar het hergebruiken en beperken van de afvalstoffen. Het probleem was dringend, want in België bedroeg de totale hoeveelheid huishoudelijke afvalstoffen drie miljoen ton per jaar.

Ruim vijftig procent daarvan kwam op stortplaatsen terecht. De vereiste stortcapaciteit voor industriële afvalstoffen werd geraamd op zes miljoen kubieke meter per jaar. Ook deze afvalstoffen kwamen haast integraal in de natuur terecht. Voeg daarbij ieder jaar nog tweehonderdduizend afgedankte auto's op auto-kerkhoven en het chemische en organische afval, waarop de wet op het giftige afval niet van toepassing was en je hebt een totaalbeeld van de minder fraaie toestand. Redenen genoeg dus om zich zorgen te maken. Minister Luc

Dhoore richtte dan ook een Advieskommissie voor het Leefmilieu op, die ondermeer belast werd met het zoeken naar oplossingen voor het afvalprobleem. De Bond Beter Leefmilieu, het samenwerkingsverband van de vier gewestelijke milieufederaties Vlaanderen, Wallonië, Brussel en Bruxelles werd bij de werkzaamheden betrokken. Op 22 april verschenen vijftig koninklijke besluiten tot vaststelling van de sektoriële voorwaarden voor de lozing van afvalwater in openbare riolen en in de gewone oppervlaktewateren. Via een toxikologisch rapport van professor Aubin Heyndrickx kwam een ernstige loodvergiftiging te Hoboken aan het licht, die later nog bij herhaling in het nieuws zou komen. De reeds in werking zijnde kerncentrales zorgden

in 1977 voor één kwart van de totale elektriciteitsproduktie in België. Het in 1976 bekendgemaakte rapport der wijzen over kernenergie

kreeg steeds meer kritiek. De regering beloofde een ruim energiedebat in het parlement, maar nam intussen een aantal verregaande belissingen. De twee kerncentrales waarvoor officieel nog geen vestigingsplaats was aangewezen, zouden te Doel en Tihange worden gebouwd. Het ging om Doel IV en Tihange III. Ondanks de oplopende kosten van een projekt als Kalkar droeg België samen met de elektriciteitsproducenten financieel bij voor het Franse projekt Superphenix. Bovendien nam de staat de stilliggende opwerkingsfabriek Eurochemic te Dessel over. Het verzet tegen kernenergie kwam scherp tot uiting in een internationale protestbetoging te Hoei op 26 maart en in het Grote Gebeuren op 1 oktober te Antwerpen. Daar werd Doel tot dorp van het jaar uitgeroepen, als antwoord op het regeringsinitiatief om 1978 tot het "Jaar van het Dorp" te proklameren.

1978

Een aantal milieuproblemen kwamen in 1978 geregeld in de aktualiteit: de loodvergiftiging te Hoboken, de vervuiling van de Laak en de Grote Nete, de bouw van een aardgasterminal te Zeebrugge en van een verbrandingsoven te Diksmuide, het storten van baggerspecie afkomstig van het kanaal Gent-Terneuzen, de ruilverkaveling in de Kempen en het Waasland en het toenemend gebruik van kernenergie.

De meeste van deze onderwerpen kwamen ter sprake in de Advieskommissie voor het Leefmilieu, die ook wetsvoorstellen voorbereidde inzake afval en milieu-effektrapportering. De Bond Beter Leefmilieu hield een enquête bij de gemeentebesturen, socio-kulturele organisaties en scholen, teneinde na te gaan hoe de betrekkingen tussen de bevolking en overheid op het gebied van de bescherming van het leefmilieu konden worden verbeterd. Aan het onderzoek was een aktieprojekt gekoppeld in Mechelen, Tervuren en Hoogstraten.

De milieubeweging sprak zich uit tegen de regularisatie van onwettig opgetrokken weekendverblijven, het bevorderen van de lintbebouwing en een mogelijke uitholling van de gewestplannen door een wijziging van de wettelijke regeling inzake de toepassing ervan.

Op 21 juli ontving Herman Delaunois te Bonn de internationale van Tienhovenprijs voor zijn bijdrage tot de natuurparken. In België steunde de Koning Boudewijnstichting het projekt "Natuurpark Dijleland".

Op 1 oktober sprak de bevolking van Andenne en Ohey zich in een referendum massaal uit tegen de vestiging van een kerncentrale in hun gemeente. De dag nadien startte de Bond Beter Leefmilieu een informatiekampagne bij de parlementsleden en politieke partijen om het debat over kernenergie op gang te brengen. Op 7 oktober organiseerden de Groene Fietzers te Antwerpen een betoging tegen de gedwongen ruilverkaveling onder het motto "Boerenverweer". De deelnemers pleitten voor landschapszorg, goede recreatiemogelijkheden en natuurbehoud bij ruilverkaveling. "De toekomst van het platteland" was ook het thema van de derde jaarlijkse

ontmoetingsdag van de Bond Beter Leefmilieu te Mechelen op 2 december. In de slotresolutie werden twee eisen geformuleerd: de oprichting van een volwaardig Vlaams ministerie voor milieu, met bevoegdheden op het gebied van ruimtelijke ordening, natuurbehoud, hinderproblemen, stadsontwikkeling en monumentenzorg; de uitvaardiging van de uitvoeringsbesluiten van de wet op het natuurbehoud van ... 12 juli 1973!

1979

In januari 1979 richtte de Bond Beter Leefmilieu een memorandum aan formateur Wilfried Martens, waarbij de totstandbrenging werd gevraagd van volwaardige centrale en regionale milieudepartementen, een wet op de milieu-effektrapportering, een publiek en parlementair debat over het energiebeleid en maatregelen tot verbetering van de inspraakprocedures.

In juni verdedigde de Bond Beter Leefmilieu zijn beleidsvisie inzake natuurbehoud en landschapsbescherming bij de minister van het Vlaamse Gewest. Centraal daarbij stond de oprichting van landschapsparken, het toepassen van de wet op het natuurbehoud, het klasseren van een aantal voorgestelde terreinen, het erkennen van privé-natuurreservaten en het verbeteren van de subsidiëring van de milieuverenigingen. Het weigeren van subsidies aan de konfederatie Bond Beter Leefmilieu/Inter-Environnement leidde tot een financiële catastrofe, waardoor het nationale sekretariaat werd afgebouwd. Op 10 oktober drukten de vier gewestelijke milieufederaties in een gemeenschappelijke verklaring hun bezorgdheid uit over deze toestand. Ze beklemtoonden daarbij dat ze boven iedere politieke, religieuze of levensbeschouwelijke gebondenheid staan en iedere identifikatie afwijzen met om het even welke politieke partij. Bovendien werd scherpe kritiek geuit op de werking van de Advieskommissie voor het Leefmilieu wegens de wijze waarop ze de zaak Phillips Petroleum behandelde en aan dat bedrijf vergunningen werden verleend. Op 25 maart had de bevolking van Tessenderlo zich in een referendum met een ruime meerderheid uitgesproken tegen de vestiging van Phillips Petroleum

in de gemeente. Toch verleende de commissie in verdachte omstandigheden een gunstig advies. De Bond Beter Leefmilieu stelde een herstructurering voor van de adviescommissie in het kader van de overheveling van bevoegdheden naar de gewesten.

1980

In 1980 vergaderde de Adviescommissie voor het Leefmilieu niet meer. In de regeerakkoorden stond: "de coördinatie van het leefmilieubeleid in al zijn facetten blijft de aandacht vragen". In de praktijk kwam daar weinig van terecht. Een milieugericht beleid was in de gegeven omstandigheden een zaak waar alle departementen aan konden meewerken: "economische zaken" door een zuinig energiebeleid en de afbouw van de kernenergie; "verkeerswezen" door de bevordering van het openbaar vervoer; "openbare werken" door de grote infrastructuurwerken te integreren in een konsekvente ruimtelijke ordening. De milieubeweging pleitte ook voor de aanwezigheid in de kabinetsraad van een milieuminister, die onafhankelijk staat tegenover de andere departementen en bevoegd is inzake niet-regionale milieumateries, de harmonisatie van het milieubeleid tussen de deelgebieden en het overleg met buurlanden, Europese en internationale instanties.

Ingevolge de voortschrijdende staatshervorming werden ook de bevoegdheden betreffende leefmilieu herverdeeld tussen de centrale en regionale regeringen. De Vlaamse Exekutieve erkende wel de noodzaak van een volwaardig milieudepartement, maar kwam er niet toe dit ook tot stand te brengen. Integendeel, de milieumateries werden het elektoraal jachtterrein van liefst drie excellenties! Toch schoof de Bond Beter Leefmilieu volgend prioritair programma naar voor: het natuurbehoud en de landschapszorg, de bescherming van het landbouwareaal, de stadskernvernieuwing, het waterbeleid en het afvalbeheer.

Ook tijdens het derde Vlaams Wetenschappelijk Kongres voor Groenvoorziening te Antwerpen op 17 en 18 oktober stonden natuur en landschap centraal en werden belangrijke aanbevelingen geformuleerd betreffende wetgeving en beleid, techniek van natuurbeheer en landschapszorg, samenwerking en edukatie. Het 38ste Algemeen Nederlands Kongres van zijn kant besteedde op 8 november te Brussel veel aandacht aan de gemeenschappelijke milieuproblematiek en de grensoverschrijdende Vlaams-Nederlandse samenwerking.

Op 6 december benadrukte de Bond Beter Leefmilieu tijdens zijn vijfde ontmoetingsdag te Mechelen het sociale en politieke engagement van de milieubeweging in de jaren tachtig. Hij verzette zich ook tegen de installatie van atoomraketten. Deze stellingname was een logisch gevolg van zijn houding inzake het gebruik van kernenergie. In beide materies betreurde hij bovendien de te beperkte inspraakmogelijkheden en de gangbare mentaliteit, waarbij

ministers achter de schermen internationale afspraken maken, die de regering binden en het parlement voor voldongen feiten plaatsen.

1981

Op 8 februari 1981 werd de eerste van de vijf produktielijnen van Phillips Petroleum te Tessenderlo opgestart. Nadien belastte de produktie van merkaptanen de hele omgeving herhaaldelijk met stankgolven. De direktie van het bedrijf wees aanvankelijk elke schuld en zelfs een desbetreffend rapport van het Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie af. Ondanks een aantal aangebrachte technische verbeteringen bij het produktieproces werd de aanmaak van merkaptanen op 19 maart stopgezet wegens de blijvende onaanvaardbare stankoverlast. Minister van de Vlaamse Gemeenschap Marc Galle was voorstander van een streng optreden, maar staatssekretaris voor streekeconomie en ruimtelijke ordening Paul Akkermans verdedigde het bedrijf, dat tweehonderd miljoen frank staatssteun had ontvangen. Eén en ander resulteerde in het opnieuw opstarten van de produktie in augustus. Sindsdien veroorzaakte Phillips Petroleum nog verschillende stankgolven, wat leidde tot de oprichting van een Koördinerende Werkgroep Tessenderlo, bestaande uit vertegenwoordigers van de betrokken ministeriële departementen en diensten, de bedrijven, de Bond Beter Leefmilieu en specialisten. De werkgroep moest de milieuproblemen van de streek helpen oplossen.

Ook de Métallurgie Hoboken zorgde andermaal voor ernstige problemen van lucht en bodemverontreiniging. Minister Marc Galle sloot de scholen in de Moretuswijk, op grond van een verslag van het Provinciaal Instituut voor Hygiëne, dat opnieuw een hoog loodgehalte in het bloed van de kinderen uit de betrokken wijk had vastgesteld. Tegen dat besluit protesteerden de bewoners uit vrees voor een volledige ontruiming van de buurt. Volgens hen moest de vervuiling aan de bron worden bestreden, door de afwerking van het saneringsprogramma, dat reeds drie jaar voordien was goedgekeurd. Op 13 maart bleek uit een verslag van de Oostvlaamse Dienst voor de Bescherming van het Leefmilieu dat de concentratie van giftige metalen in de ondergrond van de gemeente Kruibeke in het Waasland ongewoon hoog was. Ten gevolge daarvan werden de land- en tuinbouwactiviteiten nabij de Scheldedijk afgeraden. Ook voor deze toestand werd de door Métallurgie Hoboken veroorzaakte luchtverontreiniging verantwoordelijk gesteld, maar de definitieve resultaten van een bijkomende studie werden niet bekendgemaakt.

Op 20 maart werd in de schoot van de Bond Beter Leefmilieu een Nationaal Aktiefrent tegen Afvalmisdrijven opgericht, dat een dertigtal aktiegroepen overkoepelde rond het manifest "Pro Afvalbeleid". Daarbij werd een inventaris van de meest dringende stortproblemen in de vijf Vlaamse provincies gepubliceerd.

Voor al de aanwezigheid van giftige kerosine op de stortplaats OTL te Rumst, in de Rupelstreek, veroorzaakte heel wat beroering bij de bevolking. Onder druk van de Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek werd de stortplaats bij Koninklijk Besluit voor onbepaalde tijd gesloten. Ook werd een overeenkomst tussen OTL en Amsterdam voor het storten van huisvuil ongedaan gemaakt. Na het verwijderen van de giftige stoffen en de vereiste aanpassingen voor verdere exploitatie kwam de stortplaats opnieuw in bedrijf. Op 6 juni kreeg de grensoverschrijdende samenwerking aandacht te Antwerpen op het symposium "Grenzen aan probleemafval", georganiseerd door het Belgisch-Nederlands Grensoverleg Regio Antwerpen (BENEGORA). Op 2 juli kwam het afvaldekreet tot stand. Het voorzag in de oprichting van een Openbare Afvalstoffenmaatschappij voor het Vlaamse Gewest, belast met het ontwerpen van een afvalstoffenplan, het toezicht en de controle op de uitvoering ervan. De maatschappij kan zelf afvalverwijderingsinstallaties bouwen en exploiteren. Op overtredingen van de bepalingen voor afvalverwijdering, stelt het dekreet straffen die maximaal één jaar gevangenis en honderd-duizend frank geldboete bedragen. Het houdt ook een meldingsplicht in. Tijdens de slotzitting van het 38ste Algemeen Nederlands Kongres op 2 en 3 oktober te Brussel werd gepleit voor een drastische beperking van de afvalstroom uit Nederland naar België, door het harmoniseren van de wettelijke regelingen en de heffingen in beide landen. Een aantal aanbevelingen gericht op een verdere integratie van het milieubeheer in Nederland en België werden goedgekeurd. Aansluitend op de programmaverklaring werd beklemtoond dat men dringend moest komen tot een verantwoord gebruik van de bestaande of dreigende schaarste op het gebied van energie en grondstoffen, beschikbare ruimten en wateren. Betreffende de betwiste waterverdragen van 19 juni 1975 werd door de Nederlandse Stichting Natuur en Milieu en de Bond Beter Leefmilieu gezamenlijk aangedrongen op nieuwe onderhandelingen tussen de beide landen op grond van een milieueffektrapportering, waarin ook alternatieve oplossingen moeten worden opgenomen voor het Baalhoekkanaal-, het Bath- en het Maasverdrag. Op 7 december overhandigde de Bond Beter Leefmilieu een nieuw memorandum met zijn belangrijkste milieu-eisen aan formateur Wilfried Martens. De Bond Beter Leefmilieu wou zijn minimum milieuprogramma opgenomen zien in de regeringsverklaring, als uitgangspunt voor een ernstig milieubeleid, alsook een milieu-gericht regeringsprogramma. In de regeringsverklaring van 18 december was daarvan echter niets terug te vinden.

1982

In 1982 vaardigde de Vlaamse executieve een groot aantal uitvoeringsbesluiten uit voor het dekreet van 2 juli 1981 betreffende het beheer van afvalstoffen, ondermeer over de meldingsplicht en de stortvergunning. De Openbare Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) registreerde tijdens haar eerste werkjaar ruim vierhonderd illegale stortplaatsen, waarvan ze in een eerste fase een derde liet opruimen. OVAM werkte ook een saneringsplan uit voor de stortplaatsen in de Rupelstreek, dat door de Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek echter kritisch werd onthaald. Inzake waterzuivering in het Scheldebekken werd weinig vooruitgang gemaakt, ondanks het operationeel worden van de in 1981 opgerichte Vlaamse Waterzuiveringsmaatschappij. De reden daarvan was dat de meeste projecten theoretisch en duur zijn en te weinig rekening houden met ekologische overwegingen. Daardoor kwam de zuivering van het hele stroombekken van de Schelde in het gedrang, bij gebrek aan kredieten.

Op initiatief van de Koning Boudewijnstichting boog de Werkgroep Open Ruimte zich over het probleem van de illegale weekendverblijven. Na moeizame besprekingen kwam een gemeenschappelijke verklaring tot stand voor de toekomst, onderschreven door gemeenschapsminister Paul Akkermans, het Nationaal Komitee Weekendverblijven en de Bond Beter Leefmilieu. Over het verleden werd echter geen eensgezindheid bereikt, zodat het Nationaal Komitee Weekendverblijven de onderhandelingsstafel verliet, en de Bond Beter Leefmilieu de afbraak eiste van alle onwettige weekendverblijven in geklasseerde landschappen. Intussen bleven de dertig-duizend illegale verblijven in Vlaanderen echter staan.

Het transport van radioactief afval via Zeebrugge voor het dumpen in de oceaan leidde tot felle protesten en tot een bevoegdheidsconflict tussen de Brugse burgemeester en de centrale regering. Het protest bleef niet beperkt tot akties van Greenpeace, het Brugs Aktiekomitee voor Kernstop en Spaanse vissers. Ook de Spaanse regering protesteerde officieel bij de Belgische regering, en het Europese Parlement keurde een resolutie goed tegen de betwiste praktijken. Het Europese gerechtshof veroordeelde België op 3 februari wegens het niet toepassen van zes EG-milieurichtlijnen betreffende respectievelijk afvalolie, oppervlaktewater bestemd voor de drinkwaterproduktie, de kwaliteit van zwemwater, de gevaarlijke chemische stoffen polychloorbifenylen (PCB) en polychloorterfenylen (PCT), titaandioxide-afval, en afval in het algemeen.

Op 12 maart keurde de ministerraad een wetsontwerp goed waarbij kwaliteitsobjectieven

worden vastgesteld voor het oppervlaktewater bestemd voor de drinkwaterproduktie of als zwemwater. Ook werden drie ontwerpen van uitvoeringsbesluiten voor deze wet aanvaard. Ze hebben betrekking op algemene immissienormen voor zwemwater, schelpdierwater en zoetwater geschikt voor het leven van vissen. Milieuwetsontwerpen betreffende het dumpen en verbranden van afval op zee en luchtvervuiling door zwaveldioxyde werden, in toepassing van de EG-richtlijn van 15 juli 1980 betreffende de luchtkwaliteit, eveneens goedgekeurd.

Naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen van 10 oktober overhandigde de Bond Beter Leefmilieu begin juni aan alle politieke partijen een milieumemorandum, waarin de eisen van de milieuverenigingen op gemeentelijk vlak zijn weergegeven. De bedoeling is de milieuzorg een centrale plaats te geven in een samenhangend en milieuvriendelijk gemeentebestuur. Tegen het nucleaire uitrustingsplan van de Belgische elektriciteitsproducenten stelde de milieubeweging een kritische studie over kernenergie.

Op 19 oktober werd andermaal een groot aantal mensen ziek ten gevolge van de door een lek veroorzaakte stankgolf van het bedrijf Phillips Petroleum te Tessenderlo. De produktie werd weer stilgelegd, een onderzoek werd bevolen, de vulafdeling werd tijdelijk gesloten en de Koördinerende Werkgroep Tessenderlo, die sedert 22 maart niet meer vergaderd had, kwam op 8 november opnieuw samen, maar een definitieve oplossing bleef uit. Op 17 december werd de zilveren medaille van de Verenigde Naties voor het Leefmilieu toegekend aan het Europees

Milieubureau (EEB/BEE) te Brussel, de overkoepelende organisatie van de belangrijkste milieuverenigingen in de Europese Gemeenschap. Daarmee werd zijn baanbrekend werk bekroond als schakel tussen de bevolking en de Europese instellingen, gericht op de ontwikkeling van een Europees milieubeleid en de strijd tegen de alsmat voortschrijdende milieuverontreiniging.

1983

De vrijwaring van de open ruimte, de natuurgebieden en de landschappen kreeg in 1983 weinig aandacht van de bevoegde ministers Paul Akkermans en Karel Poma. De Vlaamse gemeenschapsregering, die volgens het principe van kollegialiteit en consensus beslissingen nam, droeg een grote medeverantwoordelijkheid. Het ongenoegen van de milieubeweging groeide. Een beter ruimtelijk beleid was dan ook de inzet van acties, die echter weinig opleverden. De principiële verklaring van 1982 over de illegale weekendverblijven bracht geen beleidswijziging. In tegenstelling tot de beleidsverklaring van de Vlaamse Exekutieve werd het budget voor aankopen en investeringen in de groene sektor drastisch ingekrompen.

Voor ruilverkaveling daarentegen werd aanzienlijk meer geld ter beschikking gesteld, ondanks de betwistingen en het verzet tegen de gedwongen ruilverkaveling, die vooral in het Waasland opnieuw tot uiting kwam. Een aantal natuurgebieden gingen verloren, de uitholling van de gewestplannen werd opnieuw overwogen en de ontwerpdekreten inzake natuurbehoud kwamen

in de koelkast terecht.

Op 9 februari behaalde de milieubeweging toch ook een overwinning. De Vlaamse Exekutieve keurde dan het beschermingsbesluit met betrekking tot de "Zwinbosjes" te Knokke-Heist goed. Daarmee werd dit duingebied van vijftientig hektaren definitief als landschap geklasseerd. Commerciële projecten, zoals de geplande prestigeuse jachthaven, zijn daardoor in principe onmogelijk geworden.

In maart kreeg het arrest van het Hof van Kassatie van 19 november over het geding betreffende het domein Eikendael te Brasschaat een ruime bekendheid. De eis van de actiegroep "Milieubeheer Brasschaat" om de werkzaamheden in het domein stop te zetten op grond van een onwettige bouwvergunning, werd afgewezen. Hierbij stelde het Hof dat een vereniging zonder winst oogmerk niet kan optreden om het algemeen belang te verdedigen, bij gebrek aan persoonlijk en direkt belang. Zo bekeken kon een milieuorganisatie niet meer optreden om het leefmilieu te verdedigen. Uiteraard ging de milieubeweging in de tegenaanval. In nauwe samenwerking met het Informatie- en Onderzoekscentrum voor Milieurecht te Gent werd een ontwerp uitgewerkt, bedoeld om een actiegroep wettelijk te erkennen als belanghebbende partij in een leefmilieugeding. Begin november werd dit voorstel van "Wet inzake de kollektieve bescherming van milieubelangen" aan de politieke partijen overgemaakt. Eveneens in maart greep Beter Leefmilieu Tessenderlo (BELT) een verslag aan van een auditeur bij de Raad van State om de nietigverklaring te bepleiten van de exploitatievergunning van Phillips Petroleum te Tessenderlo. Eind april werd aan dit chemisch bedrijf eens te meer een tijdelijk produktieverbod opgelegd wegens stankhinder, terwijl in september het gebruik van zelfgekweekte bladgroenten werd afgeraden aan de bewoners van de wijk rond Tessenderlo Chemie, dit wegens kwikvergiftiging. De milieuvervuiling was, ondanks het bestaan van een Koördinerende Werkgroep Tessenderlo, nog lang niet opgelost.

Op 14 mei organiseerden de Verenigde Actiegroepen voor Kernstop een betoging te Antwerpen onder het motto: "Nog meer kerncentrales, da's geen werk", in de hoop daarmee het energiebeleid om te buigen. Tijdens het energiedebat in het parlement bleek hoe groot de meningsverschillen nog waren inzake het energiebeleid in het algemeen en het gebruik van kernenergie in het bijzonder. De door België in januari op een studiedag te Mol aangekondigde dumping van gekonditioneerd laag radio-actief afval in de oceaan ging niet door.

Op 6 augustus overleed Herman Delaunois, voorzitter van de Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedschoon en pionier van de natuurbescherming in België. Zijn grootste bekommernis was de eenheid van de milieubeweging, die hij jarenlang gestalte gaf als voorzitter van de Bond Beter Leefmilieu en het Nationaal Verbond voor Natuurbescherming.

Op 18 september ging te Stokkem-Dilsen de 30ste Nationale Natuurbeschermingsdag door

rond het thema "Landschap en ontgronding". Bij deze gelegenheid werd het gebrekkige natuurbehoudsbeleid scherp gehekelde. Door grondwinning in het Maasland verdwijnen jaarlijks vele honderden hektaren landbouwgrond en natuur. Zo zijn de hooi- en graslanden van de Maasuiterswaarden door ontgronding verworden tot Vlaanderens meest verminkte landschap.

Op 27 september installeerde minister Jan Lenssens de Vlaamse Raad voor het Leefmilieu, overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 16 december 1981. De raad heeft als opdracht, op eigen initiatief of op verzoek van de Vlaamse Exekutieve, een met redenen omkleed advies uit te brengen over alle tot het Vlaamse Gewest behorende aangelegenheden die het leefmilieu betreffen. Vermits de Bond Beter Leefmilieu in de raad vertegenwoordigd is, beschikt hij opnieuw over een geducht wapen in zijn strijd voor een degelijk milieubeleid. Dit was gedurende ruim vijf jaar niet meer het geval, vermits de Advieskommissie voor het Leefmilieu, die in december 1977 was opgericht, sedert 10 oktober 1979 niet meer bijeenkwam.

Begin oktober, naar aanleiding van de "Week van het Bos" startte de Bond Beter Leefmilieu met een actie voor een beter natuurbeleid. Hij trad naar buiten met populaire stickers en kondigde voor 1984 een lijvig dossier aan over het wanbeleid van minister Paul Akkermans, bevoegd voor ruimtelijke ordening, landinrichting en natuurbehoud.

In 1984 vierde ruimtelijke wanorde hoogtij en bleef de regering flagrant in gebreke inzake het natuurbehoud. Ruim tien jaar na de wet op het natuurbehoud van 12 juli 1973 was er nog geen uitvoering gegeven aan één van de belangrijkste bepalingen, namelijk de oprichting van een Rijksinstituut voor Natuurbeheer, dat de bevoegde ministers wetenschappelijk gefundeerd advies moest verstrekken in alle zaken die voor natuur en milieu van belang zijn. Door het kordaat optreden van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij en het bestaan van de Vlaamse Waterzuiveringsmaatschappij werd het ontbreken van een Rijksinstituut voor Natuurbeheer door de milieubeweging niet alleen ervaren als een ernstige miskennen van een verantwoordde eis, maar ook als de zoveelste diskriminatie van de sektor natuurbehoud.

Op 23 oktober werd te Brussel een massale vredesbetoging gehouden tegen de opstelling van kernraketten in Oost en West. Ze kreeg de onvoorwaardelijke steun van de milieubeweging.

Op 26 oktober verlieten de vertegenwoordigers van de Bond Beter Leefmilieu de Vlaamse Konsultatieve Commissie voor de geluidshinder, omdat zij zich niet konden verzoenen met een aanzienlijke verhoging van het aantal motorwedstrijden op de omloop van Terlaemen.

De beslissing druisde in tegen de geest van het Ministerieel Besluit van 6 april 1983.

De afvalstroom van Nederland naar België bleef aanleiding geven tot protestakties. De omvang van de invoer schommelde tussen een half miljoen en één miljoen ton per jaar. In Vlaanderen afval storten, bleek goedkoper te zijn dan het in Nederland te verbranden. Dit leidde tot onaantoonbare risico's, zodat minister Jan Lenssens via de OVAM optrad om het storten van buitenlands afval af te remmen. In de Rupelstreek gingen op 15 mei de meeste stortplaatsen dicht, terwijl in heel Vlaanderen de bestaande stortvergunningen vervielen en de nieuwe aanvragen onderworpen werden aan strengere voorwaarden. De Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek, die al tien jaar lang tegen de stortplaatsen vocht, bleef waakzaam. In december bevestigde minister Jan Lenssens alle weigeringen van de aanvragen voor het storten in de Rupelstreek, behalve voor de zeventigduizend ton vliegas die de elektriciteitscentrale te Schelle elk jaar kwijt wil. Voor twee andere bedrijven werden voorlopige alternatieven gevonden. Zo kon Prayon-Rupel in 1984 en 1985 met zijn half miljoen ton gips per jaar naar een put te Puurs, terwijl Eternit met zijn vijftigduizend ton asbestcement per jaar naar de Hooge Maey in Antwerpen moest. Bovendien werd één openbaar stort per provincie aangekondigd, dat zou worden uitgebaat door de OVAM, terwijl de verwerking van het probleemafval in Vlaanderen werd toevertrouwd aan Indaver, een studiegenootschap gespecialiseerd in industriële afvalverwerking.

In tegenstelling tot de OVAM maakte de Vlaamse Waterzuiveringsmaatschappij weinig vooruitgang in 1983.

Dat was ook de reden waarom op de symbolische datum van 12 juli 1983 de Stichting Vlaams Instituut voor Natuurbeheer werd opgericht. De essentiële bedoeling is de Vlaamse regering te helpen het officiële instituut van de grond te krijgen en gestalte te geven.

De discussie rond de wet van 29 maart 1962 op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening kwam in een versnelling. Op 1 februari werd de Vlaamse Commissie voor de Ruimtelijke Ordening geïnstalleerd, maar de partijpolitieke samenstelling ervan lokte bittere reacties uit. Op 10 juli legde de Vlaamse gemeenschapsminister voor ruimtelijke ordening, landinrichting en natuurbehoud, Paul Akkermans, een ontwerp-dekreet op de ruimtelijke ordening voor aan de Vlaamse Exekutieve. Daarop kwam een "Aktiecomitee Dekreet Ruimtelijke Ordening" (AKODRO) tot stand onder impuls van de milieubeweging. In de platformtekst, die in oktober werd gepubliceerd, kante het aktiecomitee zich tegen de mogelijke afbraak van de gewestplannen en de afbouw van de ruimtelijke ordening en wees het op de gevaren verbonden aan het herstel van de chaotische toestand inzake ruimtelijke ordening van voor 1962. Op 8 november bracht de Vlaamse Regionale voor Stedenbouw

en Huisvesting, Ontwikkeling en Ruimtelijke Ordening de materie ter sprake op een studiedag naar aanleiding van de Dag van de Stedebouw. Intussen verwees de Vlaamse Exekutieve het ontwerpdekreet Akkermans op de ruimtelijke ordening naar een werkgroep ad hoc.

Op 24 maart kwam op een studiedag van de Bond Beter Leefmilieu te Leuven een "Manifest Natuurbehoud '84" tot stand. De inhoud vertoont veel gelijkenis met het "Groen Manifest" dat in 1970 door tienduizenden werd ondertekend. In het "Manifest Natuurbehoud '84" staat dat de versnippering van de bevoegdheden over vijf gemeenschapsministers en een staatssecretaris een gekoördineerd milieubeleid onmogelijk maakt. Daarom eisten de ondertekenaars een beleidsorgaan met ruime uitvoerende macht, de nodige bevoegde diensten en één verantwoordelijke gemeenschapsminister. Naar aanleiding van de Europese parlementsverkiezingen van 17 juni richtten de milieufederaties een oproep tot de kiezers, om hen aan te zetten een milieubewuste keuze te maken.

In de zomer verscheen het dossier Akkermans ter ondersteuning van de actie voor een beter natuurbeleid. Daarin werden een aantal wantoestanden aangeklaagd zoals de natuurvijandige wetgeving, het ontbreken van een beteugelingsbeleid, het geknoei bij de opstelling van de gewestplannen en de uitholling ervan, de regularisering van overtredingen, de drastische beperking van de financiële middelen bestemd voor het natuurbehoud en de ondermaatse vertegenwoordi-

ging van het natuurbehoud bij ruilverkaveling en landinrichting.

Een aantal oude milieuproblemen bleven voor moeilijkheden zorgen: de loodvervuiling door de Métallurgie te Hoboken en te Kruibeke; de bodemverontreiniging te Tessenderlo en Lommel, waar groenten en drinkwater werden besmet; de stank van Phillips Petroleum te Tessenderlo; de stortplaatsen in de Rupelstreek, op de Hooge Maey te Antwerpen en in de Kempen. Indaver dat de industriële afvalverwerking in Vlaanderen bestudeerde, opteerde voor de bouw van een gespecialiseerd bedrijf voor de vernietiging en verwerking van probleemafval in het industriegebied Antwerpen Rechteroever, door een gemengde onderneming, waarin zowel het bedrijfsleven als de overheid participeren. Als vestigingsplaats werd de Hooge Maey voorgesteld, het stortgebied van de stad Antwerpen aan de Lillobrug en de Thijsmanstunnel. In december was dit stort met sluiting bedreigd, wegens ernstige bodem- en waterverontreiniging en de korrupte praktijken inzake het toezicht op het naleven van de voorschriften. Na de sluiting van een groot aantal stortplaatsen geraakte de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij in grote moeilijkheden, wegens het verzet van diverse besturen tegen de exploitatie van de voorziene modelstorten.

Op 25 februari organiseerde het Algemeen Nederlands Kongres een symposium te Antwerpen over de milieu-effektrapportering in Nederland en Vlaanderen. Daarbij kwamen de deelnemers op voor objectiviteit, onafhankelijkheid en deskundigheid, evenals voor de openbaarheid van de besluitvorming. De aflevering van een vergunning voor een motorwedstrijd te Lille op 23 maart lokte scherpe reacties uit van milieugroepen, omdat de beslissing indruisde tegen de geest van de wet. Op 7 april werden op een forum over zure regen te Brussel maatregelen geeist tegen de luchtvervuiling. De staatssecretaris van volksgezondheid en leefmilieu Firmin Aerts kondigde een plan aan om de zwavelemissie tegen 1993 met dertig procent te verminderen. Op 13 oktober verscheen het

Koninklijk Besluit waarbij de toelaatbare gemiddelde jaarlijkse loodconcentratie in de atmosfeer werd vastgesteld. Met ingang van 1 december 1987 mag deze niet meer bedragen dan 2 mikrogram lood per kubieke meter. Vanaf 1 januari 1985 is ook het besluit van de Vlaamse Exekutive van kracht, waardoor het spuiten van biociden op de wegbermen verboden is en de afvoer van het maaisel verplichtend wordt.

Het Sigmaplan ter beveiliging van het Scheldebekken tegen de stormvloeden, dat tot stand kwam na de overstromingsramp te Ruisbroek in 1976, werd afgezwakt. De algemene dijkverhoging en -verzwaring werd afgewerkt, maar de stormstuw in de Schelde ter hoogte van Oosterweel werd om budgettaire redenen geschrapt, en de aanleg van een gecontroleerd overstromingsgebied in de polders te Kruibeke stuitte op felle weerstand van de betrokken bevolking. De waterverdragen tussen Nederland en België werden aangepast: het voorstel om de bocht bij Bath in de Westerschelde af te snijden, werd vervangen door een plan om de stroom verder te verdiepen; in het Maasbekken is er opnieuw sprake van een stuwdam op de Houille om de waterkwaliteit en -hoeveelheid op peil te houden. Op 7 mei organiseerde de Nederlandse Sportvisserfederatie een bootmanifestatie op de Maas in België, om te protesteren tegen de watervervuiling en de massale vissterfte. De jongste dertig jaar ging één derde van het aantal soorten verloren.

Op 16 september vond te Virelles de 31ste Nationale Natuurbeschermingsdag plaats rond het thema: "Landschapsherstel, natuurbeheer en -behoud en toerisme in een natuurgebied". De manifestatie was bedoeld als steun voor de verenigingen die ijveren voor de bescherming van het waardevolle meer van Virelles.

In oktober werd het wetsvoorstel "Kollektieve bescherming van milieubelangen" door alle politieke partijen ondertekend, met de bedoeling de milieuverenigingen opnieuw vorderingsrecht te geven, zodat ze naar de rechtbank kunnen stappen om het leefmilieu te verdedigen. Dit recht was hen ontnomen door het arrest van het Hof van Kassatie van 19 november 1982 in de zaak Eikendael te Brasschaat.

Op 6 oktober stond de waterverontreiniging van de Schelde centraal op een bijeenkomst te Hulst. Er werd gepleit voor een nieuwe aanpak. Een aantal wantoestanden werden aangeklaagd. Zo wordt het water van de Demer en de Nete nog altijd ernstig verontreinigd, wegens de onbruikbaarheid van de smeerpijp voor industrieel afvalwater langs het Albertkanaal van Hasselt naar Antwerpen. De bedrijven Limburg Chemie, Tessenderlo Chemie en de Limburgse Vinylmaatschappij dragen daartoe in belangrijke mate bij, door lozingen in de Winterbeek en de Laak. Op 13 oktober ging te Diepenbeek de bekendag door. De deelnemers spraken zich uit voor een ekologische aanpak en tegen het profileren van kronkelende beken, zoals in Limburg en het Hageland.

Na de ramp met de Mont Louis is het vervoer van gevaarlijke stoffen over zee één van de hete hangijzers, zowel op de Aktiedag-Noordzee van de Bond Beter Leefmilieu op 20 oktober te Oostende, als een week later op de ministeriele Noordzeekonferentie te Bremen.

België deed een inspanning om de wetgeving met betrekking tot de algemene immissienormen waaraan respektievelijk vis-, zwem-, schelpdier- en leidingwater moeten voldoen, in overeenstemming te brengen met de Europese richtlijnen. België keurde ook volgende internationale verdragen goed: het Verdrag van Oslo van 15 februari 1972 ter voorkoming van zeeverontreiniging ten gevolge van het storten van afval in zee vanaf schepen en vliegtuigen; het Verdrag van Parijs van 4 juni 1974 ter voorkoming van zeeverontreiniging vanaf het land; de Overeenkomst inzake de instandhouding van de levende rijkdommen in de Antarktische wateren, opgemaakt te Canberra op 28 mei 1980; en het Internationaal Verdrag ter voorkoming van verontreiniging door schepen, opgesteld te Londen op 2 november 1973. Daarmee werd het Orwelljaar toch nog met een positieve noot afgesloten.

Roeland Dirks

flitsen

► Alle kritiek ten spijt blijken de biologische insektenbestrijdingsmiddelen doelmatiger dan de chemische, volgens prof. dr. J. Van Lenteren, hoogleraar in de entomologie in Wageningen.

► De zwarte rat (of pest-rat), het dier dat in de middeleeuwen verantwoordelijk was voor de "zwarte dood" is niet helemaal uitgeroeid geweest. De jongste jaren worden in onze gewesten opvallend meer van deze dieren gesignaleerd.

► In bijna de helft van alle merken Westduitse smeerolie zit PCB. Bij onvoldoende verbranding kan uit PCB dioxine ontstaan.

► In Halle is op 03/08/85 deining ontstaan rond een zware industriële vervuiling op de Zenne. Het stadsbestuur vindt dat ze moedwillig slachtoffer is geworden van de ongeoorloofde lozing van een Waals staalbedrijf.

► De voorzitter van een belangrijke Indiase vereniging voor burgerrechten verklaarde dat door gebrek aan medische voorzieningen de Bhopalslachtoffers buitensporige bedragen moeten betalen voor verzorging.

► De burgemeesters van zeven Oostfriese eilanden in het westduitse Waddengebied hebben de regering in Bonn hun ongenoegen omtrent de toenemende milieuvervuiling rond het natuurgebied kenbaar gemaakt.

► Naast de Waddenzee zijn de Alpen het enige samenhangend ekologisch systeem in Europa. Toch worden ze sterk bedreigd door het landschapvreterende toerisme en de zure regen.

► In 3 Vlaamse kranten verscheen op 10 augustus een paginagrote advertentie om potentiële kopers te lokken naar het Zwinse duin (dat ondertussen al uitverkocht is). "Een vakantieplaats voor rust- en strandgenieters met 5000 vogels als burens".

► Volgens bioloog Burkhard Frenzel zou een plantenvirus en niet de luchtvervuiling de voornaamste oorzaak zijn van de bossterfte in West-Duitsland.

► Een groep van verenigingen voor natuurbescherming overweegt om een nieuwe politieke partij de "Ekologische Centrum Partij" op te richten. Haar programma beperkt zich tot bescherming van dieren en natuur.

► Specialisten van Greenpeace hebben Rijnwater nabij Basel onderzocht en zijn tot de slotsom gekomen dat de Rijn zich in een onhoudbare toestand bevindt.

► De Zwitserse bossen zijn in vergelijking met 12 maanden geleden verder verziekt. Dit geldt voor alle boomsoorten en voor het ganse land.

► Bij Amocofina werd op 21 augustus alarm geslagen. Bij een onderzoek van de medische inspectie is gebleken dat 9 maal meer kankerverwekkend benzeen in de lucht hing dan de toegelaten MAC-waarden. Men bleek trouwens ook geen vergunning te hebben om het benzeen te verwerken.

► Volgens de Amerikaanse overheidsinstelling ter bescherming van het milieu houdt het verbranden van gevaarlijke afvalstoffen op zee 30 tot 40 keer minder risico's in voor de bevolking en het milieu dan de verbranding in installaties op land.

► Op 11 juli kleurde de Dender vanaf Geraardsbergen zwart, wat gepaard ging met tank en vissterfte. De vervuiling is de ergste sinds 10 jaar.

► De Brusselse firma Carbochim heeft een polymeer, een soort "zandspray" (Condisoil), op de markt gebracht dat opmerkelijke resultaten heeft geboekt bij het vruchtbaar maken van opgespoten gronden.

► De Britse firma Pilkington, één van 's werelds meest gerenommeerde glasproducenten, heeft een systeem ontwikkeld voor het vervaardigen van asbestvrije cementvezelprodukten.

► Twintig jaar van Franse kernproeven hebben het atol Mururoa in de Stille Zuidzee, het uitzicht bezorgd van een griezelige gruyèrekaas. Het Franse kolonie-eilandje is zo erg toegetakeld dat de Franse regering overweegt de proeven verder te zetten op een naburig eiland.

► De oude transformatoren van de Franse elektriciteitsmaatschappij EDF, in koude betonblokken, werden omgevormd tot luxe-schuilplaatsen voor alle soorten in het wild levende dieren.

► Het grootwinkelbedrijf Aldi heeft besloten zijn huismerk motorolie uit de handel te nemen omdat daar polychloorbifenylen (PCB's) in aangetroffen zijn (zie hoger).

► Volgens de Somalische verzetsbeweging SNB zou de Somalische regering ermee ingestemd hebben 800 km² braakliggende grond aan de V.S. te verhuren voor opslag van radioactief kernafval in ruil voor door de V.S. gefinancierde ontwikkelingsprojecten.

► Binnenkort zal de Indiase regering beginnen met de reiniging van de meest vervuilde rivier ter wereld, de heilige Ganges.

Jean-Luc Van den Eede

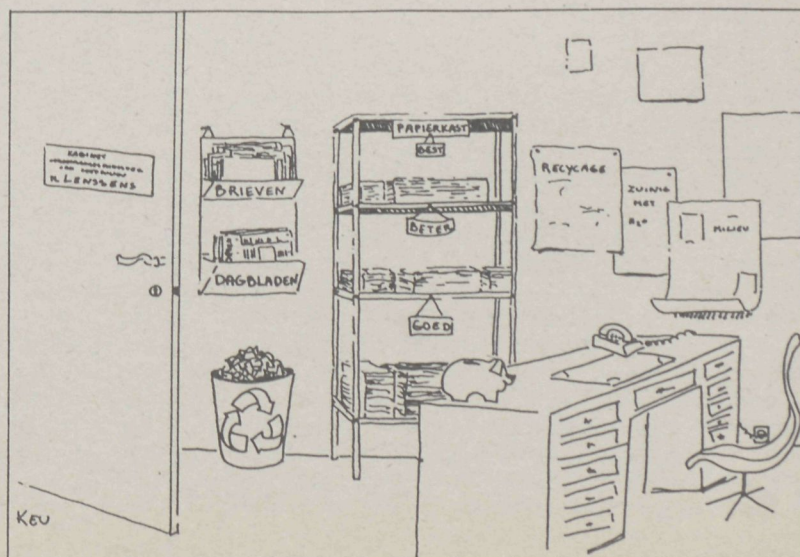

DE OVERHEID KENT GEEN KRINGLOOPPAPIER,

DAAROM GEBRUIKEN WIJ HET HIER!

Citaten uit publikaties van het kabinet van Lenssens of van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (O.V.A.M.) tonen aan dat men gewonnen is voor het gebruik van kringlooppapier. Theorie en praktijk liggen echter ver uiteen bij het kabinet.

Bij dit artikel tref je een onvolledige lijst van publikaties aan. Hieruit blijkt dat er van de twintig slechts vier op kringlooppapier gedrukt werden. Twintig procent dus, en dat voor een ministerie van leefmilieu.

"Onze papiernijverheid is nog teveel afgestemd op produkten van hoge kwaliteit. Een sensibilisering van de bevolking voor het gebruik van kringlooppapier dat weliswaar van iets mindere kwaliteit is, kan hier verandering in brengen." (Uit "Ons Leefmilieu", een uitgave van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap in het kader van de Leefmilieukampanje.)

"... Tevens is de kwaliteit iets minder, daar bij het herpulpen van oud papier de vezels verkorten. Daarom is het echter niet minder bruikbaar! Kringlooppapier is bovendien minder vermoeiend voor de ogen!" (Uit "Handleiding voor de leerkrachten", een uitgave van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap in het kader van de Leefmilieukampanje.)

"... het gebruik van gerecycleerd papier dient dan ook verder gestimuleerd te worden..." (Uit "Ontwerpplan Afvalstoffen 1986-1990", een uitgave van O.V.A.M.)

"... en het aansporen tot gebruik van alternatieve produkten en werkwijzen (recyclagepapier, herstdienst)." (Uit "Milieubeleid in de gemeente", een uitgave van het kabinet van de gemeenschapsminister van leefmilieu, waterbeleid en onderwijs.)

Dat kringlooppapier milieuvriendelijk is, en bomen, energie en zuiver water bespaart, hoeft niet meer gezegd te worden. Dat staat zwart op wit (heel uitzonderlijk grijs) in hun publikaties. Kwaliteitsvermindering? Het tegendeel wordt bewezen door de enkelingen die wel op kringlooppapier gedrukt werden. Prijsverschil? Voor sommige uitgaven is dat blijkbaar geen probleem. Kringlooppapier (70 en 80 gr/m²) dat van de fabriek komt, kost circa 15 à 20 procent minder dan vergelijkbare witte papiersoorten. Bij zwaardere papier (b.v. 200 gr/m²) is het prijsvoordeel kleiner. Dat is het gevolg van de kleinere produkties (een groter verbruik kan de kostprijs drukken). Een prijsberekening maken met een hoop vooroordelen in het achterhoofd geeft natuurlijk een negatieve uitkomst voor kringlooppapier.

Ondanks ettelijke brieven vanuit de milieuvereniging Evergreen valt men nog steeds in herhaling. Een antwoord op het waarom hebben we nog nooit gehad.

Brieven over kringlooppapier verhuizen blijkbaar onmiddellijk naar de prullenbak. Hoe kunnen we nu blijven geloven in Lenssens en zijn kabinet? Het goede voorbeeld geven blijkt ons toch het minimum dat we kunnen vragen. Kringlooppapier wordt gebruikt, en daar zijn we blij om, maar in veel te beperkte mate. Wanneer gaat men nu eens eindelijk konsekwent zijn?

Op het kabinet van staatssekretaris Aerts voor volksgezondheid en leefmilieu gaat het er al niet beter aan toe. Het tijdschrift "Mens en Milieu" en de brochure "Drie jaar Aerts op volksgezondheid en leefmilieu" werden gedrukt op maagdelijk wit papier. Recent verstuurden wij een brief als reactie op deze mistoestand. Het antwoord - op wit papier - sloeg op niets. Kringlooppapier zou duurder zijn voor kleine oplagen. Telefonisch wist men ons te vertellen dat alleen kringlooppapier zal worden gebruikt voor grote oplage van uitgaven die bestemd zijn voor de massa. Nochtans werd de brochure "Geneesmiddelen, vriend of vijand?", die verspreid werd onder het grote publiek, op wit papier uitgegeven. Ja maar, zegt men ons dan, dat ging niet specifiek over leefmilieu... In Duitsland en Nederland wordt massaal kringlooppapier gebruikt door de overheid. Waarom kan dat niet in België?

KOEN GOEMANS

Uitgaven van het kabinet Lenssens en O.V.A.M.	Geen kringlooppapier	Kringlooppapier
brochure "Leefmilieu en waterbeleid in Vlaanderen"	X	
folder kwikbatterijenactie	X	
folder Groene lijn	X	
brochure "Vlaams milieubeleid"	X	
voorstellingsmag O.V.A.M.	X	
handleiding voor leerkrachten en leerlingen	X	
tijdschrift "Gemeente en milieu"		X
affiche recyklage	X	
affiche oude geneesmiddelen	X	
affiche containerparken	X	
affiche kwikbatterijen	X	
brochure zure neerslag	X	
affiche "Zuinig met water"	X	
brochure afvalstoffendekreet		X
brochure afvalverwerking	X	
ontwerpplan afvalstoffen	X	
brochure pesticiden		X
jaarverslag O.V.A.M.	X	
brochure "Milieubeleid in de gemeente"		X
brochure "Ons leefmilieu"	X	

► Brieven aan het kabinet Lenssens

14 december 1982: Waarom brochure "Leefmilieu en waterbeleid in Vlaanderen" niet op kringlooppapier?

Geen antwoord.

1 februari 1983: Waarom folder "kwikbatterijen" niet op kringlooppapier?

Geen antwoord.

30 maart 1983: Vraag tot medewerking aan campagne om gebruik kringlooppapier te bevorderen.

Antwoord: lovenswaardig initiatief, morele steun.

September 1983: Begeleidend schrijven werd gevoegd bij een dokumentatiemap over kringlooppapier (verkrijgbaar n.a.v. campagne) die besteld werd door het kabinet.

Geen antwoord.

4 december 1983: Antwoord op telefonische vraag naar info over campagne rond kringlooppapier in 1984.

Geen antwoord.

29 februari 1984: Aanvullende brief na telefonisch contact (n.a.v. brochure "Vlaams milieubeleid" die niet op kringlooppapier gedrukt werd).

Geen antwoord.

26 februari 1985: Open brief aan gemeenschapsminister Lenssens, over het niet gebruiken van kringlooppapier voor de brochure "Ons Leefmilieu". Verschenen in Milieurama, De Morgen, De Nieuwe Gazet en Informatief-Evergreen.

Geen antwoord.

► Brief aan het kabinet Aerts

7 juni 1985: Waarom tijdschrift "Mens en Milieu" en brochure "Drie jaar Aerts op volksgezondheid en leefmilieu" niet op kringlooppapier?

Antwoord: is duurder, cfr. telefonisch contact.

politiek & co

Deze rubriek zal wel met argusogen bekeken worden in deze pre-verkiezingsperiode, het wordt dus opletten geblazen om geen bokken te schieten ... de tenen zijn immers lang in deze tijd van het jaar. Dit heeft het B.V.B.V. (Belgisch Verbond voor de Bescherming van de Vogels) er echter niet van weerhouden om een lijst te publiceren met een stemoproep voor of tegen politici naargelang ze de **vogelbescherming** veel, minder of helemaal niet gesteund hebben. Het B.V.B.V. spreekt wel erg klare taal met deze plus-min-lijst. Storend is wel dat er in de lijst een aantal onnauwkeurigheden staan (verkeerd kiesarrondissement, volksvertegenwoordigers die senator worden genoemd,...).

Na de SP, met zijn dossier "Drie en een half jaar Jan Lenssens. Een doortastend **leefmilieubeleid**? Dag Jan", heeft nu ook AGALEV in een goed gestoffeerd dossier het beleid van de minister grondig afgekraakt. De CVP daarentegen vindt dat het milieubeleid 4 jaar lang in betere handen is geweest. Het ziet er dus naar uit dat "milieu" ook een belangrijk thema zal worden in deze verkiezingstijd, op zichzelf een positief gegeven.

Uit het antwoord van minister Lenssens op een vraag van dhr. Peeters (VU) blijkt dat er vorig jaar slechts 4 kustbadplaatsen volledig voldeden aan de imperatieve normen door de EG gesteld voor **zwemwater**, nl. Heist, Knokke, Blankenberge Kursaal en Oostende Kursaal.

Dit is een ruime verbetering tegenover 1983 toen enkel Heist voldeed aan de normen.

Uit het antwoord van dhr. Aerts op een vraag van dhr. Van Velthoven (SP) blijkt dat er op 25 januari 1985 een ontwerp van sectorieel besluit inzake **kadmiumlozingen** door de fosfaatmeststoffenfabrieken voor advies werd overgemaakt aan de executieven. De Vlaamse en Brusselse executieve hebben nog geen advies uitgebracht. "Waar wacht je nog op?" om het met "Arbeid Adelt" te zeggen.

Wat een monument in spe lijden kan: in Outer (Oost-Vlaanderen) staat een merkwaardig **lemen boerenhuisje** en op 7/9/78 (!) vroeg de gemeenteraad van Ninove de bescherming aan. Pas op 22/2/85 werd het besluit gepubliceerd waarbij het huisje voorlopig geklasseerd werd. Alzo dhr. Peeters (VU) in de Vlaamse Raad. Minister Poma gaf toe dat de termijn voor "raadplegingsprocedure" onaanvaardbare proporties had aangenomen in deze zaak.

Uit het antwoord van dhr. Aerts aan dhr. Gabriëls (VU) vernemen we dat van 1973 tot 1983 de **SO₂-uitstoot** in ons land gedaald is van 1.156.000 ton naar 504.000 ton. Ook heeft ons land zich tot doel gesteld de SO₂-uitstoot nog eens met 30% te verminderen tegen 1993. Goed nieuws voor de bestrijding van de zure regen; eindelijk een overwinning voor de milieubestrijders? Dit zou wel eens een Pyrrhusoverwinning kunnen worden want een van de hoofdoorzaken van deze daling, is het overschakelen voor de aanmaak van elektriciteit op ... kernenergie.

DIRK VAN MELKEBEKE

BEERSEL, WAAR VRACHTWAGENS THUIS ZIJN!

Bovenstaande titel zou men, naar voorbeeld van de gemeentediensten, nog kunnen veranderen in "Welkom aan iedereen die het leefmilieu-karakter van onze gemeente eerbiedigt." De stempel die men op alle briefwisseling van de gemeentelijke diensten terugvindt, vermeldt namelijk "Vlaams" op de plaats waar hier "leefmilieu" staat geschreven!

Maar de fusiegemeente Beersel biedt buiten het middeleeuws waterkasteel, het provinciaal domein Huizingen en de alombekende geuze en kriek, ook uiterst gevaarlijke bezienswaardigheden. Deze bezienswaardigheden vindt men aan de gemeentegrenzen, te Beersel en te Lot, in de aldaar gestationeerde tankwagens met 17.000 liter inhoud en oranje ADR-platen waarvan de X in het bovenste getal het contact met water verbiedt en de 880 of 886 wijst op een bijtend of zeer bijtend gift.

Daags na Sinterklaas 1981 hebben enkele tientallen Beerselaars de in de omgeving van de aldaar gestationeerde tankwagens wonen, een petitie ondertekend en verzonden naar het college van burgemeester en schepenen. Dit had echter niet het minste resultaat.

Op de gemeenteraadsvergadering van 28 april 1985 werd op het agendapunt nr. 32 betreffende "Verkeersveiligheid: stationeren vrachtwagens te Beersel" door de burgemeester H. Meerts geantwoord dat de persoon (bedoeld wordt hiermee diegene die zich reeds jaren inzet om van de tankwagen "eens af te geraken") in kwestie overal naar toeloopt: bij ministers, bij allerhande politieke partijen, enz. En de burgemeester ging verder: "In het geval dat ons aanbelangt werd al opgetreden; er werden ook al plaatsen aangeduid waar men dergelijke wagens kan parkeren. We zijn zelfs al tussengekomen bij de werkgever. Hij bevestigt dat alleen het besluit inzake de bebouwde kommen hierin verandering kan brengen."

Op 15 juli kon men het in de Donkerstraat meemaken dat een tankwagen met de vermelding 17.500 liter zwavelzuur en met oranjeplaat "X886" en "1831" geparkeerd stond naast een blauwe

verwittigingsplaat van de gemeente "VERTRAAG A.U.B. SPELENDE KINDEREN"! Men kan zich indenken dat achter deze tankwagen spelende kinderen, ingeval er iets zou mislopen met de tankwagen, zich geen enkele illusie moeten maken. Er zullen dan regenschermen tekort komen om de verantwoordelijkheid van zich af te schudden en ... het toneelstuk "Pilatus" zal dan nog een keer opgevoerd worden! Want

op een hete zondagmiddag tijdens de zomer 1982 "kookte" of "liep over" een tankwagen, door de warmte, gelukkig zonder ongevallen!

In de loop van de voorbije jaren is er al menig schrijven toegekomen bij het gemeentebestuur, maar enig resultaat laat nog op zich wachten. Op 16 februari 1983 berichtte de gemeente het volgende: "In verband hiermee wordt een kopie ervan voor advies overgemaakt aan de politiekommissaris. Wij hebben hem eveneens verzocht deze aangelegenheid aan een grondig onderzoek te onderwerpen. Wij zullen niet nalaten u eerlang in kennis te stellen van het standpunt dat onze gemeente zal innemen."

Via Secura schreef op 2 maart 1983: "... om de ongemakken waarvan u gewag maakt, te voorkomen - en die in bepaalde gevallen inderdaad reëel kunnen zijn - kan de gemeenteoverheid de opportuniteit onderzoeken een aanvullende reglement door de gemeenteraad te laten vaststellen waarbij b.v. het parkeren gereserveerd wordt voor personenauto's (verkeersbord E9b) of waarbij een beperking van de tonnenmaat wordt opgelegd (b.v. 3,5 of 5 ton). Er dient nog aan toegevoegd dat dergelijk aanvullend reglement aan de voogdijoverheid, nl. de minister van verkeerswezen, ter goedkeuring dient voorgelegd te worden wanneer het betrekking heeft op een gemeente- of provincieweg".

Minister Lenssens schreef op 18 juli 1983 het volgende: "Aansluitend op mijn brief van 10 maart 1983, kan ik u mededelen dat door de gezondheidsinspektie ter plaatse een onderzoek werd ingesteld. Hieruit bleek dat uw klacht ten eerste gegrond is. De gezondheidsinspektie bekam de stellige belofte dat de vrachtwagens uit Beersel zullen verwijderd worden en overgebracht naar de normale stelplaats te Zellik (Asse). Aan de gezondheidsinspektie werd opdracht gegeven deze zaak te blijven volgen, ten einde na te gaan of de nodige maatregelen zullen getroffen worden."

Op 27 februari 1984 schreef minister Lenssens eens te meer: "In verband met het door u gestelde probleem drong ik op 6 januari jl. aan bij de burgemeester van Beersel op een grondig onderzoek. In zijn brief van 2 februari 1984 meldt de burgemeester mij dat aan de toestand werd verholpen, dit wil zeggen, dat de vrachtwagen op een andere plaats gesteld is".

Op 22 april 1985 schreef minister Lenssens aan parlementslid Daan Vervaeke: "Ter zake kan ik u mededelen dat er inmiddels door de bevoegde diensten een onderzoek heeft plaatsgehad. Uit dit onderzoek blijkt dat de klachten volledig onder de bevoegdheid vallen van de politie van het wegverkeer. Ik heb de klacht dan ook doorgestuurd aan de heer burgemeester van en te Beersel met het verzoek er de nodige maatregelen te treffen."

Op 20 maart 1985 bekam parlementslid Viktor Vanderheyden het volgende antwoord van de burgemeester van Beersel: "Het probleem aangehaald en waarvoor Mr. V.H. u benaderde is ons zeker bekend en wordt behandeld in de aan de gang zijnde 'verkeersstudie'."

MET DE BUS NAAR DE LIMBURGSE STORTEN

Op vrijdag 30 augustus in de voormiddag werd er een tweede "afvalaktie" (na deze van 18 juni ll. op de stoep van Lenssens; zie Milieurama 85/9) gevoerd door de Bond Beter Leefmilieu. Deze ging door te Bilzen en Genk, en was andermaal gericht tegen de huidige en voor de nabije toekomst geplande afvalpolitiek, een politiek die voor het grootste deel neerkomt op een **stortpolitiek**, terwijl **afvalvoorkoming** en **recyclage** nauwelijks of geen aandacht krijgen. De actie werd gekombineerd met een "mobile perskonferentie", die doorging in de door **Greenpeace** ter beschikking gestelde dubbeldebus. Deze maakte met de journalisten en de sprekers van de **Bond Beter Leefmilieu**, het **Anti-Stortkomitee Bilzen**, het **gemeentebestuur van Bilzen** en het **aktiekomitee "Geen Vliegastort in de Sledderzee"** een rondrit door Bilzen en Genk.

Een eerste maal werd er halt gehouden bij het geplande klasse-I-stort (**superstort**) voor de provincie Limburg, gelegen op het grondgebied van **Bilzen**, en toevallig ook vlakbij een bekende autofabriek. Het is een opgespoten terrein - momenteel met maïs bezaaid - en beslaat een oppervlakte van bijna 30 hektare. De bedoeling is dat men het gaat volstorten met voornamelijk "niet-giftig" industrieel afval, en dit tot op een hoogte van 18 meter.

Alhoewel er een onderzoek werd uitgevoerd naar de vestigingsplaats voor het Limburgse **superstort**, blijven er niettemin een massa bezwaren tegen de genomen optie. Bovendien bestaat de indruk dat de eigenlijke beslissing al was genomen en het onderzoek slechts pro forma werd gedaan.

Eén van de belangrijkste bezwaren tegen de vestigingsplaats van Bilzen is het feit dat de bodem tot op minstens tien meter zeer doorlaatbaar is, met een mogelijke grondwaterverontreiniging als gevolg. De in de nabijheid gelegen drinkwaterreserves dreigen dan ook in gevaar te komen. Daarenboven is het terrein gelegen temidden van een gebied met zeer grote ekologische waarde. Er werden na 1978 niet minder dan 375 hogere plantensoorten opgetekend, verenigd in vele zeldzame plantengemeenschappen. Ook de avifauna is er uitgebreid vertegenwoordigd met 77 verschillende broedvogels, waarvan de helft zeldzaam is in Limburg en zelfs in België.

Na de bezichtiging van het **superstort**, waar ook een aantal met spandoeken gewapende aktievoerders aanwezig waren, werden de journalisten naar de **Sledderzee** gevoerd. Dit is een voormalige zandgroeve die is ondergelopen en momenteel wordt gebruikt voor (zachte) recreatie door de bewoners van de kansarme buurt **Sledderlo** (Genk), waarvan een deel ter plaatse

was, o.a. een aantal met ballons uitgeruste kinderen. Ook de plaatselijke duikersklubs, die regelmatig van de **Sledderzee** gebruik maken, waren aanwezig en zorgden voor sensatie door het symbolisch ophalen van een aantal met "vliegass" gevulde zakken. Het is namelijk de bedoeling dat de **Sledderzee** eerlang zal gebruikt worden als **mono-stort** voor de 150.000 ton **vliegass** die jaarlijks door de nabijgelegen elektriciteitscentrale van **EBES-Langerlo** zal geproduceerd worden.

Aangezien het hier gaat om een **nat stort**, bestaat er een groot gevaar voor uitloging van de talrijke toxische, kankerwekkende, mutagene en teratogene stoffen die in het vliegass aanwezig zijn, namelijk zware metalen (voornamelijk **arsenikum**, **chromium** en **kadmium**) en polycyclische aromatische koolwaterstoffen. Deze zullen dan een rechtstreekse bedreiging vormen voor het grondwater uit de wijde omgeving, dat gebruikt wordt voor menselijke en dierlijke consumptie en voor bevoeding van landbouwgronden.

Erg belangrijk hierbij om aan te stippen, is wel dat er niet geprotesteerd werd tegen het gebruik van (Limburgse) steenkolen - integendeel, dit wordt zelfs toegejuicht -, wel tegen de gekozen verwerkingsmethode voor het geproduceerde vliegass, t.t.z. **storten**, en dan nog in een natte groeve die als recreatieoord gebruikt wordt. Het is dan ook noodzakelijk dat de geproduceerde vliegass zoveel mogelijk wordt gerecycled, en voor de rest op een milieuvriendelijke en sociaal verantwoorde manier wordt gestort.

DIRK SERNEELS

berichten

DORPSVERNIEUWING IN DE PRAKTIJK

Plattelandsontwikkeling hield op 27 juli een studiedag omtrent "Dorpsvernieuwing in de praktijk". De organisatie werkt al 7 jaar samen met verschillende instanties in Vlaanderen rond lokale projecten van dorpsvernieuwing. Hierin wordt ook de participatie van de dorpsbewoners bevorderd. Het beleid van de Vlaamse gemeenschap kiest de jongste jaren bewust voor een kleinschalige aanpak van dorpsvernieuwing waarbij de inbreng van de mensen bij ontwerp, uitvoering en beheer centraal staat. Dus voor, samen en met de mensen. Ook op gemeentelijk vlak groeit de openheid naar meer samenwerking met de basisgroepen. Het is een moeizaam leerproces. Samenwerken met de overheid is niet altijd een stimulerende ervaring maar deze samenwerking aan de dorpsvernieuwing blijft binnen de verstedelijking en industrialisatie een veeleisende uitdaging die trouwens goedkopere en efficiëntere realisaties oplevert, die beter aangepast zijn aan de lokale behoeften.

JV

EEN JAAR MONT LOUIS

Het is ondertussen al meer dan 1 jaar geleden dat het ongeluk met de Mont Louis, vlak voor de Belgische kust, voor enige opschudding zorgde. Dit was voor vele kustgemeenten de aanleiding om via een motie protest aan te tekenen bij de nationale en internationale overheden. Zo werd ondermeer aangedrongen op een duidelijke signalisatie en de verplichting om veilige vrachtschepen te gebruiken bij risikotransporten.

Eén jaar na de feiten wordt er in de media echter weinig aandacht besteed aan de indertijd geformuleerde voorstellen

en eisen. BAKS (Brugs Aktiekomitee voor Kernstop) betreurt dit ten zeerste, en zal dan ook alles in het werk stellen om daadwerkelijke en minimale veiligheidsmaatregelen af te dwingen.

HL

"PAPETERIES DE GENVAL"

In 1904 startte een jonge ingenieur met de exploitatie van een papierfabriek te Genval en legde hiermee de fundamenteën voor een industrie die zijn stempel zou drukken op de sociale ontwikkeling van een gehele streek: les Papeteries de Genval (cfr. de steenbakkerijen en de Rupelstreek in Vlaanderen). Deze industrie hield stand tot 1980. Enkele mensen uit de streek hebben nu de organisatie "Les Papeteries a.s.b.l." opgericht en willen de geschiedenis van de industrie en haar impact op de streek kenbaar maken aan iedereen. Konkreet betekent dit: het inrichten van tentoonstellingen, het uitbaten van een museum annex een atelier en een informatiecentrum, het organiseren van pedagogische projecten en het uitgeven van een tijdschrift. Geïnteresseerden kunnen zich bij de vereniging aansluiten en hun steentje bijdragen aan de activiteiten.

JV

MICJ TE OOSTENDE

Natuur 2000, afdeling Oostende, beschikt nu over een milieu-informatiecentrum voor jongeren waar aan leden en niet-leden uitgebreide informatie gratis ter beschikking wordt gesteld. Het centrum is in drie afdelingen opgesplitst: een krantenknipselcentrum, een afdeling waarin artikels uit tijdschriften worden

geklasseerd en een dagelijks groeiende bibliotheek. De gewenste informatie is via een steekkaartensysteem gemakkelijk terug te vinden. Adres: Natuur 2000-MICJ, St. Paulusstraat 3 te 8400 Oostende. Het centrum is geopend elke weekdag van 9u. tot 12u.30 en van 13u. tot 17u.30 en de vrijdag bovendien ook nog van 20u. tot 23u. Telefoon: 059/50 87 38.

JV

BESCHERMING VAN HET ZWIN: OPEN BRIEF

Onder de titel "Een vakantie-dorp tegen het Zwin valt niet uit de lucht", publiceerde de Natuurbeschermingsvereniging West-Zeeuws-Vlaanderen 't Duimpje samen met de vereniging "Natuur- en milieugroep West-Vlaanderen" een open brief aan burgemeester Asselbergs van Sluis, en minister Coens, oud-burgemeester van de gemeente Damme. De nadruk wordt gelegd op het feit dat de snelle ontwikkeling van het toerisme een concrete bedreiging vormt voor de integriteit van de Zwinstreek, en het gebied onder hoge recreatieve druk komt te staan. Een oproep wordt gedaan om maatregelen uit te werken die de negatieve invloed van de uitbreiding van het zomerdorp 't Zwin op de omliggende waardevolle natuurgebieden moeten beletten; om alle politieke en juridische middelen aan te wenden om nieuwe bedreigingen (b.v. golfproject en de Kleyne Vlakte) in een vroege fase te beletten, en niet te reageren als het kalf reeds verdrongen is; om een "beheerskomitee" voor de Zwinstreek als grensoverschrijdend landschapspark, op te richten, dat moet fungeren als overlegcentrum.

De milieu- en natuurbeschermingsverenigingen roepen de heren Asselbergs en Coens op om zich, als politiek verantwoordelijken van deze stad, hiervoor in te zetten.

GS

SCHAPEN ALS WEGBERM-BEHEERDERS TE STEKENE

In de gemeente Stekene wenst een amateur-schaapherder een milieuvriendelijk wegberm-beheer te verzorgen. De vereniging "Leefmilieu Stekene" onderhandelt desbetreffend met het Stekenese schepenkollege. Gezien één en ander uiteraard een aantal kosten impliceert, worden ter ondersteuning van het initiatief stickers verkocht (30fr.). Meer inlichtingen en/of bestellingen kunnen worden bekomen/verricht op volgend adres: Leefmilieu Stekene, De Klingstraat 53 te 9090 Stekene.

GS

EEN "HAPPY END" VOOR VIRELLES

In 1983 huurden 3 natuurbeschermingsverenigingen (AVES, BNVR en WWF) gezamenlijk het domein van Virelles bij Chimay om de verdere teloorgang van dit natuurgebied te vermijden. Tegelijkertijd werd een financieringskampagne opgezet ter aankoop van het domein (22 miljoen). Ondanks de vrijgevigheid van velen bleek de kollekte ontoereikend. In wanhoop gingen de verenigingen aankloppen bij grotere instanties voor eventuele financiering. Het was tenslotte de Generale Bank die het domein aankocht en het erfpacht onmiddellijk voor 99 jaar overdroeg aan de 3 verenigingen. Deze gang van zaken toont duidelijk aan welke rol verenigingen en mecenaat op dit gebied kunnen vervullen. Het beheer van Virelles ligt nu in handen van de drie. Het komitee van Virelles, dat instaat voor het beheer, wil de opbrengst van de financieringskampagne besteden aan een betere bescherming en infrastructuur van het do-

mein. Er is echter nog meer geld nodig! U kan uw bijdrage storten op rekeningnummer 001-0665665-30 met vermelding "Virelles".

JV

VELPEFIETS- EN WANDEL-ZOEKTOCHT

De Regionale Vereniging Natuur en Landschap (afdeling Boutersem) organiseerde op zondag 30 juni een Velpefiets- en wandelzoektocht. Als uitgangspunt werd het behoud van de natuurwaarden in de vallei en een zuivere Velpe vooropgesteld. Er werden een aantal konkrete voorstellen gedaan die kunnen leiden tot vermindering van de vervuiling in dit gebied, o.m. recyclage van chemische stoffen, zuinig watergebruik en gebruik van regenwater, het handhaven van de natuurlijke vispopulaties, enz. De vereniging stelt deze problematiek als centraal thema voorop tijdens de Natuurbeschermingsweek.

MA

ROOSDAAL=CROSSDAL?

Minister Lenssens leverde eind juli - tot groot ongenoegen van vele omwonenden - opnieuw een vergunning af voor het cross-terrein aan de Heidestraat te Roosdaal-Strijtem. Bij deze beslissing werd geen rekening gehouden met het belang van de omwonenden, en het advies van de Konsultatieve Kommissie voor Motorsport. Lenssens blijkt trouwens niet op de hoogte van de toestand ter plaatse: zo is het crossparkoers gelegen in een natuurgebied, in de onmiddellijke nabijheid van monumenten die zullen geklasseerd worden.

HL

ARM MAASLAND...

In het Maasland kan men nog maar eens getuige zijn van het ruimtelijk "wanorde"beleid van minister Akkermans. Het recreatiegebied Sonnevijver zou niet meer over voldoende ruimte en capaciteit beschikken zodat men het reserve-recreatie-gebied zou moeten aansnijden. Hiertegen heeft de Maaslandse MilieuAktie (MAMA) echter een bezwaarschrift ingediend. Volgens hun berekeningen is Sonnevijver duidelijk onderbezet en wordt er liever voorrang gegeven aan grondhongerige speculanten en vriendjespolitiek. Ook nog in het Maasland dreigt een nieuw gif-schandaal. Al in 1982 berichtte de Maaslandse MilieuAktie (zonder resultaat) aan alle betrokken diensten dat er industrieel afval gedumpt werd in de groeve die illegaal uitgebaat werd

door de heer Swenters te Dorne-Maaseik. De huidige eigenaar, het IVVVA (Interkommunale Vereniging voor Verwijdering en Verwerking van Vaste Afvalstoffen) heeft er enkele weken geleden een 60-tal lekkende vaten met chloorethyleen ontdekt, terwijl ze de groeve klaarstoomden als stortplaats voor huishoudelijk afval. Nu blijkt dat onder de Dorneheide een watervoevende laag met kwalitatief zeer goed drinkwater richting Neeroeteren wordt gedraineerd. Het Maasland zou nog wel eens baat kunnen halen uit zijn eigen drinkwaterreserves, maar affaires als deze dreigen ook deze inkomstenbron te laten opdrogen.

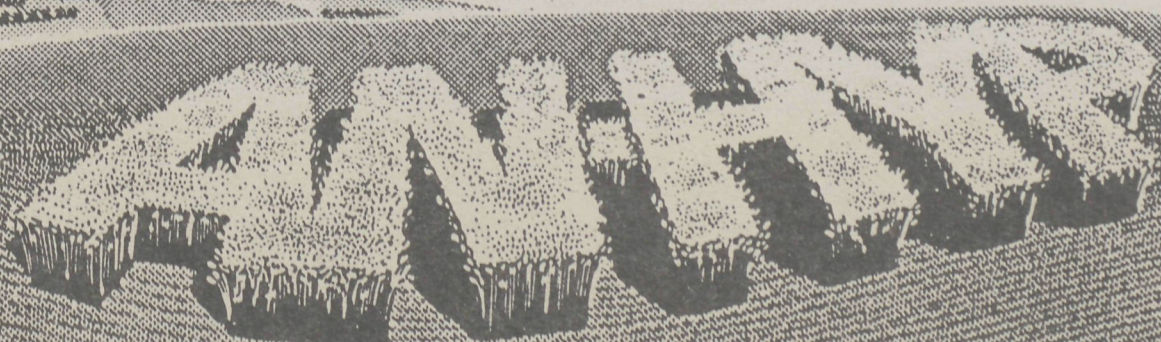
MASSALE AFSLACHTING NEUSHOORNS & OLIFANTEN

Het aantal olifanten en neushoorns is in Centraal-Afrika op korte tijd spectaculair gedaald. De uitroeing is het werk van benden stroopers, die vooral uit zijn op het ivoor, dat de laatste tijd weer volop verhandeld wordt. WWF bindt al verschillende jaren de strijd aan tegen de stroperij in Afrika. Naast een financiële steun, worden nu ook bewakers opgeleid, die zullen tewerkgesteld worden in verschillende nationale parken.

MA

HL

Geld doen groeien.

AN HYP
SPAARKAS KREDIETEN

Lotto, Presto, Duo, Joker.

De winnaars die niet spelen danken de spelers die niet winnen.

De 65% Belgen die met de Lotto, Presto, Duo of Joker spelen, hoeven zich geen kopbrekens te maken in de bestemming van hun inzet als zij verliezen.

De Nationale Loterij maakt er helemaal geen geheim van en zegt het duidelijk in de dagbladen of met metersgrote affiches: hun inzet dient zowel voor de restauratie van een historisch waardevol gebouw of de internationale uitstraling van

de Opera voor Vlaanderen, als voor het kankeronderzoek, de voorbereiding van de Belgische atleten of waterboringen voor de hard getroffen Sahel-bewoners.

Trouwens, haar naam alleen al maakt het duidelijk. De Nationale Loterij die de Lotto, Duo, Presto en Joker groepeert, is geen privé-onderneming gebaseerd op winstbejag, maar een openbare instelling ten dienste van de Gemeenschap.

Anders gezegd, zelfs

al winnen zij niet met de Lotto, Duo, Presto of Joker, hun inzet is nooit weggegooid geld. Hij is enkel omgetoverd in een aria, een museum, één laserstraal, een atletiekpiste of een levensnoodzakelijke bron midden de woestijn.

Nationale Loterij
Kardinaal Mercierstraat 6
1000 BRUSSEL

publicaties

Het bos, De paddestoel, Vogels in het voorjaar, Onkruid bestaat niet, Delen van een plant, Lente op de boerderij, Lente-ontwaken, Tuinieren op school, Natuurwerkboek, ...; 9 à 41 blz.; Stad Mechelen, Jeugddienst, Kan. De Deckerstraat 66, 2800 Mechelen, tel. 015/21 80 24; 25 of 35 fr.

Reeks lespakketten voor kleuters, lager onderwijs (1ste, 2de en 3de graad) en 1 en 2 VSO.

Bossterfte en luchtverontreiniging; M. Van Miegroet & Vera Dua; 120 blz.; 1985; Onderzoekscentrum voor Bosbouw, Geraardsbergse Steenweg 267, 9231 Melle-Gontrode, tel. 091/52 21 13; 150fr., rek.nr. 103-2071326-56.

Maakt een stand van zaken op voor de bossterfte als gevolg van zure neerslag, gebaseerd op inventarisatie van de voorkomende schade en een analyse van de voorlopige onderzoeksresultaten.

Rupsenbestrijding door de eeuwen heen; John David; 33 blz.; 1984; Museum voor Oudere Technieken, Guldendal 20, 1850 Grimbergen, tel. 02/269 67 71; 100 fr.

Geïllustreerde beschrijving van de (meestal milieuvriendelijke) rupsenbestrijdingsmethoden uit de vorige eeuwen.

Hebben goedgevonden en verstaan; D.J.A. Platje; 44 blz.; 1985; Brabantse Milieufederatie, Postbus 591, NL-5000 AN Tilburg, tel. 00/31/13/35 62 25; 9,5 gulden, postgiro 3309161.

Analyse van de (Nederlandse) kroonuitspraken i.v.m. bio-industrie, waterhuishouding, bufferzones, kultuurtechnische werken, houtopstanden, en gebruik van pesticiden en kunstmest.

 Het prijskaartje aan de b.m.d.; 20 blz.; 1985; Werkgroep Energiediskussie, Damrak 28-30, NL-1012 LJ Amsterdam, tel. 00/31/20/27 03 28; 2 gulden, postgiro 5291910.

Vertaling naar de praktijk van de resultaten van de (Nederlandse) brede maatschappelijke discussie over het te voeren energiebeleid.

Een gemeentelijke bouwverordening met betrekking tot de beplantingen; 59 blz.; 1985; Vereniging voor Openbaar Groen, Buiten de Smedenpoort 3, 8000 Brugge, tel. 050/31 20 71; 400+ 30 fr., rek.nr. 068-0541980-68.

Bevat actuele duidelijke en zo volledig mogelijke informatie over de gemeentelijke bouwverordening met betrekking tot de beplantingen.

Land- en zoetwatermollusken van de Benelux; Rik Devriese & Thierry Warmoes; 140 blz.; 1985; Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming, Kortijksepootstraat 140, 9000 Gent, tel. 091/23 47 81; 150 fr.

Determineertabel voor alle in de Benelux voorkomende land- en zoetwaterslakken. Ook bruikbaar voor beginners; met talrijke tekeningen.

 Katalogus lucht-educatie; 26 blz.; 1985; Landelijk Steunpunt Natuur- en Milieu-Edukatie, Amsterdam; verkrijgbaar bij Milieuwinkel, H. Polacklaan 42, NL-1018 CT Amsterdam, tel. 00/31/20/244 989; 3,3 gulden, giro 3150252.

Geeft een opsomming van boeken, lessen, tijdschriften, audio-visueel en aktiemateriaal over het onderwerp zure neerslag.

 Bestrijdingsmiddelen in en om het huis; Heleen van Wieringen en Lucas Reijnders; 106 blz.; 1985 (gewijzigde herdruk); Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, NL-3511 KB Utrecht, tel. 00/31/30/33 13 28; 9 gulden, postgiro 2537078.

Bespreekt de gevaren van bestrijdingsmiddelen en de minder of niet-giftige alternatieven om van plagen in het huishouden af te komen.

 Wandelgids Lubbeek; 47 blz.; 1984; Beter Leefmilieu Lubbeek, Kwadeschuur 36, 3212 Lubbeek, tel. 016/63 32 77; 120 fr., rek.nr. 421-0097109-95.

Beschrijving van 9 uitgestippelde wandelingen in Lubbeek met telkens een kaart, richtlijnen voor het volgen van de wandeling en een korte omschrijving van de bezienswaardigheden.

Benelux globale struktuurschets inzake ruimtelijke ordening; 111 blz.; 1984; Sekretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie, Regentschapsstraat 39, 1000 Brussel; tel. 02/513 86 80; 150+30 fr., rek.nr. 000-0268003-89.

Struktuurschets voor de ruimtelijke ordening voor het gehele Benelux-gebied.

Benelux struktuurschets voor ruimtelijke ordening; 20 blz.; 1985; AROL, Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel, tel. 02/513 99 20; 35 fr., rek.nr. 000-20011732-40.

Brochure die op een vereenvoudigde en bevattelijke wijze de inhoud weergeeft van de Benelux globale struktuurschets inzake ruimtelijke ordening (zie hoger).

Natuur van maand tot maand; Michael Lohmann; 192 blz.; 1985; Kluwer Algemene Boeken, Santvoortbeeklaan 21-23, 2100 Deurne, tel. 03/324 78 90; 475 fr., boekhandel.

Beschrijving van de invloed van het seizoenritme van onze klimaatzone op de levensprocessen van plant en dier in de natuur. Met talrijke kleurenfoto's.

Groen in de buurt: vernis, finish of start; Willem Hoogendijk; 1985; Stichting Milieu-educatie, Oudegracht 42, NL-3511 AR Utrecht, tel. 00/31/30/33 33 57; 7 gulden, giro 3180199.

Gaat in op de problematiek van de groene aankleding van de woonomgeving en van natuur-educatie in de stad. Geeft ook praktische tips voor mensen die met groen in de bebouwde omgeving bezig zijn.

Levende houtwallen; Jan Bosselaers; 136 blz.; 1984; Stichting Limburgs Landschap, Schalkhovenstraat 73, 3732 Hoeselt; 175 fr., rek.nr. 456-4022001-20.

Beschrijft de kleine planten en diertjes (mossen, myxo- en askomyceten, spinnen, slakken) die in het houtwallenlandschap voorkomen.

Reklamevliegen: een hinderlijke boodschap; H.W.R. van den Wall Bake; 17 blz.; 1985; Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, NL-3511 KB Utrecht, tel. 00/31/30/33 13 28; 5 gulden, giro 253 70 78.

Behandelt de lawaaihinder die wordt veroorzaakt door reclamevliegtuigen.

Bomen in het boerenland; 12 blz.; 1985; De Torenvalk, Ontvangerstraat 15, 8880 Tielt, tel. 051/40 46 96; 30 fr., rek.nr. 001-0589362-66.

Brochure over het zelf aanleggen van hoogstamboomgaarden en houtkanten om also ons landschap opnieuw een landelijk uitzicht te geven.

Bodemonderzoek laten uitvoeren; H. Bergsma & R. Buisman; 25 blz.; 1985; Nederland Gifvrij, Donkerstraat 17, NL-3511 KB Utrecht, tel. 00/31/30/33 13 28; 3,5 gulden, postgiro 2203839.

Brochure die uitgebreid ingaat op de vraag wanneer en door wie men een stuk grond best kan laten onderzoeken; bestemd voor particulieren en belangengroepen.

Spectrum atlas van de aarde: draaiboek voor een leefbare wereld; 272 blz.; 1985; Het Spectrum, Bijkhoevelaan 12, 2110 Wijnegem, tel. 03/353 98 00; 595 fr. tot en met 15 november 1985, daarna 950 fr. (een deel van de opbrengst gaat naar Greenpeace), boekhandel.

Behandelt de relatie tussen de mens en de aarde, en hoe deze vaak verziekte relatie fundamenteel kan verbeterd worden. Rijk geïllustreerd.

Dirk Serneels

Enkel de boeken met het recyclus-
emblempje werden op kringlooppapier
gedrukt.

De goedkoopste manier om een boek
in het buitenland te bestellen is via
een postwissel of een postoverschrijving.
Formulieren hiervoor zijn in de postkan-
toren verkrijgbaar.

kalender

Van 5 tot 13 oktober loopt in Beveren (Waasland) de milieuw-
week, met o.a. op 11 oktober om 10u een debatavond; inl.:
Dienst Leefmilieu, tel. 03/775 28 68.

Op 10, 17 en 24 oktober telkens om 20u: cursus biologisch
tuinieren, Volkshogeschool, Baliestraat 58, 8000 Brugge, tel.
050/33 01 12.

11 oktober om 19.30u en 12 oktober vanaf 9u: cursus Vogels
kijken in de Broeken, met bezoek aan vogelpleisterplaatsen
(gratis); inl.: Natuurcentrum De Blankaart, Iepersteenweg 56,
8178 Woumen.

11 en 25 oktober, 29 november, 13 december: voordrachten
"Milieubewust wonen" in de Vrije Volkshogeschool, Kard.
Mercierlei 15, Berchem, telkens om 20u, tel. 03/239 66 13.

12 oktober van 8.45u tot 16u: studiedag over Milieu-informatie
en -educatie aan de Vrije Universiteit Brussel, Kampus Jette,
Laarbeeklaan 103, 1090 Brussel; inl.: Getuigenschrift Menselijke
Ekologie, Dr. Luc Hens, VUB, Pleinlaan 2, 1050 Brussel, tel.
02/641 34 24.

16 oktober: studiedag Bodemerrosie: oorzaken, gevolgen en moge-
lijke oplossingen in St. Truiden van 9 tot 16.30u, inl.: TI-K.VIV,
Jan van Rijswijklaan 58, 2018 Antwerpen.

20 oktober te Brussel, betoging RAKETTEN WEG.

24 oktober en 9 november: trainingsdagen voor milieuwerkers
Zure Neerslag; inl.: Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25,
1040 Brussel, tel. 02/230 94 10.

7, 14, 21 en 28 november, 5 en 12 december, telkens om 20u:
cursus "Knippen in de energierekening"; inl.: De Volkshogeschool
Brugge, (zie hoger).

9 november en nadien telkens de tweede zaterdag van de
maand: cursus Poldergids, gratis, Natuurcentrum De Blankaart
(zie hoger), telkens vertrek om 14.30u aan het kasteel.

27 november, 4 en 11 december, telkens om 20u: cursus Andere
woonvormen, De Volkshogeschool Brugge, (zie hoger).

LG

MILIEURAMA IS HET
MAANDBLAD VAN DE
BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINISTRA- TIE :

Aarlenstraat 25, 1040
BRUSSEL. Tel. 02/230.94.10

JAARABONNEMENT :

300 fr. te storten op rek.
nr. 427-9082201-48 van de
Bond Beter Leefmilieu v.z.w.
Steunabonnement: 500 fr.
Buitenland: 350 fr.
Los nummer: 40 fr.

HOOFDREDAKTEUR :

Lieve Grauls

REDAKTIESEKRETARIS:

Dirk Serneels

MEDEWERKERS:

Marie Aeles
Ann Kenis
Bea Lootens
Herman Lootens
Geert Suy
Jean-Luc Van den Eede
Dirk Van Melkebeke

LAY-OUT :

Monica van Reijen

TIKWERK:

Marie Aeles

VERANTWOORDELIJKE

UITGEVER :

Dirk Van Melkebeke

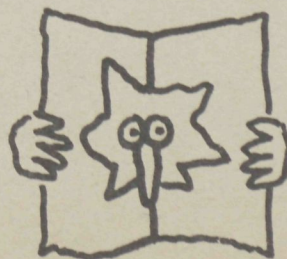
COPYRIGHT :

Overname van artikels wordt
aanbevolen, mits schrifte-
lijke toelating en bronver-
melding.

UITERAARD IS OOK DEZE
MILIEURAMA OP KRING-
LOOPPAPIER GEDRUKT.

ILLUSTRATIES

Kaft + blz. 16&26: Joris Van Reusel; blz. 3,4,5,6&7: Green-
peace; blz. 9&13: Ekologie voor beginners (Van Gennep/Kritak);
blz. 19: Arlette Beunen; blz. 22&23: Jean Herfs; blz. 29: Be-
strijdingsmiddelen in en om het huis (Stichting Natuur en Milieu)

puzzelen

Met behulp van de hieronder gegeven lettergrepen kunnen 21 woorden gevormd worden; naast de omschrijving is ook het aantal letters gegeven. Bij een juiste oplossing verschijnt er op de eerste en vijfde verticale rij een reeks van 4 ALLES-BEHALVE-EKOLOGISCHE ASPEKTEN VAN DE TRADITIONELE LANDBOUW.

De oplossingen dienen ons ten laatste op 8 november te bereiken: **Milieurama Puzzelen, Aarlenstraat 25 te 1040 Brussel**. U hoeft ons enkel de vier verticale woorden op te sturen. De win-

naar en de juiste oplossing worden bekend gemaakt in de Milieurama van december.

Lettergrepen: BA/BLOEM/BRAN/CI/CI/DE/DEL/DING/DINGS/DO/DUMP/E/E/E/EN/FLU/GE/GEL/GER/HA/HOE/IN/IN/JE/KA/KAST/KET/KO/KRUID/LE/LEK/LLEN/LUCHT/MAN/MEL/MUS/NA/NE/NEST/OE/ON/PAAS/PLICHT/RA/RO/SCHIP/SI/SIE/SIS/SPIE/STOR/STROOI/TEIT/TI/TRI/TRI/TUIN/UI/UIT/UL/UM/VEN/VEN/VER/VER/ZA/ZOUT

1. Gele narcis
2. Gevolg van ontbossing
3. Winterse bodemvervuiling
4. Radioactieve waterstof
5. Aziatische eilandengroep
6. Halfvleugelig insect
7. Griep
8. Afvalstorter in zee
9. Energievorm
10. Uitlaatgaszuivering
11. Industriële afvalaangifte
12. Ooruil
13. Kunstmatige vogelwoning
14. Herbicide
15. Fossiele brandstof
16. Olm (Latijnse benaming)
17. Bron van geluidshinder
18. Hovenier
19. Uitgegroeid
20. Guit, schalk
21. Florennes, Greenham Common

BOEKENPAKKET TE WINNEN

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

Oplossing van het juli-augustus-nummer:

HORIZONTAAL: 1. verontreiniging; 2. Edam-
 ui-do-beer; 3. rem-dioxine-pro; 4. gr-iel-ANP-
 Fe; 5. CVN-ons-kat; 6. Ebro-strok-drop; 7. tra-
 MP-WK-Ino; 8. Choóz-raket; 9. Yak-Lo-RK-iet;
 10. Niel-rijvak-zuur; 11. Rio-fel-hom; 12. EH-
 PCB-beo-Ni; 13. tal-vlieg-as-Let; 14. jaar-EO-
 es-Gete; 15. eikelsnuitkever

VERTIKAAL: 1. vergeetmijnetje; 2. Eder-Br-
 ai-haai; 3. ram-cracker-lak; 4. om-Ivo-lip-Re;

5. den-mol-OCV; 6. tuil-spoor-bles; 7. Rio-OT-
 ijf-ion; 8. xenon-Evere; 9. Idi-sr-Al-gei; 10. nona-
 kwark-bast; 11. enk-KKK-hes; 12. GB-pad-zoo-
 ge; 13. iep-tritium-lev; 14. nerf-on-Eu-Nete;
 15. groenpootruiter

Uit de juiste oplossingen werd **Peter Pillen** uit **Blankenberge** als winnaar geloot. Hij zal eerst-
 daags een boekenpakket ontvangen.

Dirk Serneels